Funksjonshemmede mot diskriminering
NUMMER 2 › 2009

Selvsagt!

68 HEFTIGE SIDER

VARIG TILRETTELAGT ARBEID:
UTVIKLINGSHEMMEDE PÅ LUSELØNN

ENDELIG VÅR TUR!

FUNKSJONSHEMMEDE HAR FÅTT SIN EGEN LOV – BRUK DEN!

PROVOSERER MED TEATER

REGISSØREN **KJERSTI HORN** VIL VISE OSS DET VI EGENTLIG IKKE TÅLER Å SE

Pluss! **PORTRETT:** ADOLF RATZKA | **DEBATT:** VELDEDIGHET | **TILGJENGELIGHET:** VI UTFORDRER FABIAN STANG «PSYKIATRISK PASIENT» = «NEGER» | BORGERSTYRT PERSONLIG ASSISTANSE | GJESTESKRIBENTEN KIM FRIELE

norges ledende redaksjonelle multimediamiljø

dinamo red.

marıdalsveıen 87, 0461 oslo, postboks 442, 1327 lysaker, tlf.: 67 200 000, www.dınamo.no

Bryt barrierene
Nye rettigheter, nye muligheter

NY LOV FRA 01.01. 2009

Nå fjernes sperrene: Friheten til å fungere i samfunnet skal være lik for alle. Den nye diskriminerings- og tilgjengelighetsloven skal bidra til det.

Med loven følger nye rettigheter for personer med nedsatt funksjonsevne, enten funksjonsnedsettelsen er synlig eller usynlig. Offentlige institusjoner som NAV, skoler og sykehus må legge til rette slik at flest mulig kan benytte dem. Kravet om tilrettelegging gjelder også andre virksomheter rettet mot allmennheten – som restauranter, butikker, hoteller, kinoer og frisører.

Om lag en million mennesker er fra 2009 beskyttet av den nye loven. Den skal bidra til å bygge ned barrierer i samfunnet og hindre at nye skapes.

Likestillings- og diskrimineringsombudet gir råd og tar i mot klager.

Ombud
Beate Gangås

Har du spørsmål?
Ta kontakt:
GRØNT NR. 800 41 556
E-POST: POST@LDO.NO
Les mer om loven på
WWW.LDO.NO

LDO
Likestillings- og diskrimineringsombudet

Vi som er De Andre

Det gjør godt å finne de ordene som beskriver virkeligheten, for da utvikler vi et språk til å formidle erfaringene våre. Litteraturprofessor Per Thomas Andersen bidrar i en artikkel i Aftenposten 25. april 2009 med et ord som er nytt for mange, men svært meningsbærende: Andring.

Andersen beskriver Andring som den uhyggeligste prosessen vårt samfunn kjenner. En prosess som gjør noen til Den Andre, til den som ikke er som «oss». Den Andre er en person vi helst vil ha vekk – og han skal ikke koste for mye.

«Andring er både en psykologisk prosess og en kollektiv politisk handling» sier Andersen. Andringen er altså både noe som skjer i den som andres, og noe som gjøres mot vedkommende, slik vi ser det i artikkelen «Lille speil på veggen der ...», på side 26.

Trygdede, homofile, innvandrere, asylsøkere og muslimer er eksempler på grupper som blir andret.
«Andring er noe Vi gjør med noen. Vi skaper Den Andre med blikket vi retter mot ham eller henne», skriver Andersen, «Vi andrer de (...) som Vi helst vil slippe å se».

Det er dette regissør Kjersti Horn vil gjøre opprør mot gjennom sin kunst. «Jeg vil tvinge folk til å se det de ikke tåler å se», sier hun i et intervju på side 22.

Begrepet Andring, eller Othering, er skapt av teoretikeren Homi K. Bhabha. «Vi skaper oss selv ved hjelp av vrengebilder av De Andre, de som Vi ikke vil ha noe med å gjøre,» sier Bhabha.

Derfor plasserer Vi fortsatt funksjonshemmede barn i institusjoner når foreldrene er utslitte og ber om hjelp. Ingen ser disse barna, og Vi vil ikke ha dem.

Utviklingshemmede har Vi ikke rom for på arbeidsplassene våre. I stedet lager Vi egne bedrifter for «dem», og betaler for jobben med 12 kroner timen, pluss tryggheit og trivsel.

Folk med psykiatriske diagnoser vil Vi ikke ha i nabolagene våre. De gale, de mentalt syke, har selvsagt krav på et sted å bo, men ikke akkurat her hos oss, ikke i vårt nabolag.

«Den Andre er en person vi helst vil ha vekk – og han skal ikke koste for mye.»

Grunnlaget for andringen ligger i frykten for utenforskapet. Tryggheten og tilhørigheten finnes i det store inkluderende Vi'et. Vi som er normale, Vi som er flertallet. I utenforskapet er det ikke godt å være. Man tillegges egenskaper basert på flertallets fordommer, og man fratas menneskeverd og selvrespekt.

Funksjonshemmede har fått nøkkelen til utenforskapet. Den nye Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven, DTL, er et uvurderlig verktøy for frigjøring og likestilling, men ingen av oss greier å tilkjempe oss disse verdiene alene.

«Vi funksjonshemmede trenger vel strengt tatt bare én organisasjon», sier Kirsti Dahle i et debattinnlegg om organisasjonsmangfoldet, på side 40. På engelsk heter det «Cross disability». – Det spiller ingen rolle hva slags diagnoser eller funksjonsnedsettelser vi har, funksjonshemmede plasseres uansett blant «De Andre». Derfor trenger vi solidaritet og støtte fra hverandre i kampen mot utenforskapet.

Skillet mellom «Vi» og «De andre» er kunstig skapt, og det er bare vi funksjonshemmede selv som kan viske det ut – sammen.

Ann Kristin Krokan, *redaktør*

Innhold

I hele Europa kjemper funksjonshemmede for likestilling. 30 år etter at likestillingsloven ble innført, og 39 år etter at rasismeparagrafen trådte i kraft, har funksjonshemmede i Norge endelig fått sin egen diskrimineringslov. Side 12 →

06 AKTUELT
Flyreise med rullestol, Posten for alle, diskriminerende øl, europamester i utsortering, med mer.

12 TEMA: BRUK LOVEN!
Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven er her. Nå må den fylles med innhold.

20 VALGÅR
Stortingsvalget 2009 er det første etter at Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven ble innført.

22 KULTUR
Teaterregissør Kjersti Horn vil vise oss det ekle og ubehagelige.

26 SELVRESPEKT
Funksjonshemmede er ikke fritatt fra vanlige normer, mener synshemmede Stine Elde.

30 DE RETTSLØSE BARNA
Det finnes et alternativ til institusjoner og omsorgsboliger: Personlig assistanse.

38 DEBATT
Organisasjonsmangfoldet svekker kampen. Veldedighet er undertrykking.

42 PORTRETTET
Adolf Ratzka innførte personlig assistanse til Europa.

46 TILGJENGELIGHET
Hva er galt med Norges hovedstad?

48 DUELLEN
Selvsagt! utfordrer Fabian Stang.

50 AKSJON
Lei av at reserverte parkeringsplasser alltid er opptatt?

52 VARIG TILRETTELAGT ARBEID
Er lønn mindre viktig for funksjonshemmede enn for andre mennesker?

58 STIGMATISERING
Odd Volden har sett seg grundig lei av at mennesker som har vært til psykiatrisk behandling, blir omtalt som «tikkende bomber».

62 VAKTBIKKJA SOM FORSVANT
Senteret som skulle dokumentere funksjonshemmedes levekår, ble lagt ned etter bare tre år. Hva skjedde?

66 GJESTESKRIBENTEN
Kim Friele om dypdiskriminering.

Selvsagt!

UTGIVER: BRYT LENKENE AS
Postboks 2474 Strømsø, 3003 Drammen

ANSVARLIG REDAKTØR: JON TORP
torp@magasinet-selvsagt.no
REDAKTØR: ANN KRISTIN KROKAN
krokan@magasinet-selvsagt.no
ANNONSER/ABONNEMENT / BESTILLING AV BLADER:
Tlf/tekstmelding: 99 12 59 59
www.magasinet-selvsagt.no

DESIGN OG PRODUKSJON: Dinamo red.
TRYKK: RK Grafisk AS
FOTO: Finn Ståle Felberg, felberg@start.no, Christian Hatt, L-P Lorentz, Scanpix og Getty images
FORSIDEFOTO: Christian Hatt
Takk til Norsk Morris Cooper Club

Når vi ikke ser noen store forbedringer innenfor norsk kollektivtransport, så er ikke forklaringen finanskrise og pengemangel.

Sitt hvor du vil!

Flyreiser er ofte et pes for rullestolbrukere: – Du må sitte ved vinduet, så du ikke stenger andre passasjerer inne ved en nødssituasjon, sier besetningen. – Du kan ikke sitte ved midtgangen, det er ubehagelig for kvinner med skjørt å klatre over deg. – Du må sitte ved midtgangen, det er for tungt å flytte deg inn på vindusplassen. Noen har opplevd en rasende kaptein som brøler: – På mitt fly skal du sitte ved vinduet! Her er det jeg som bestemmer!

Det blir mye støy, og kabinpersonalet hevder kanskje at de har et regelverk de må følge. For noen er det umulig å flytte seg, eller bli flyttet inn til vindusplassen, uten risiko for skader. For andre er det ubehagelig å ha medpassasjerer klatrende over seg, når man sitter ytterst.

Selvsagt! har sjekket med Samferdselsdepartementet, med Luftfartstilsynet, med Avinor, SAS og Norwegian. Alle bekrefter at det ikke finnes noen regler for dette. Funksjonshemmede kan sitte hvor de vil, unntatt foran nødutgangene. Der vil man verken ha funksjonshemmede, eldre eller små barn – for å sikre effektiv klargjøring av evakueringsveier.

Stå på retten din til å bestemme selv neste gang du flyr!

Foto Scanpix

«Norge er dårlig tilgjengelig for funksjonshemmede fordi politikerne frykter kostnadene.»

Å STILLE KRAV ER GRATIS

Hva er NSB og flytoget uten statsstøtte? Eller trikk, båt og ferje? Norge er dårlig tilgjengelig for funksjonshemmede fordi politikerne frykter kostnadene. USA er mye mer tilgjengelig, fordi myndighetene stiller krav. De betaler ikke ut føderal støtte uten at tjenesten er universelt utformet. Både offentlig og privat drevet kollektivtransport skal være tilgjengelig for funksjonshemmede, de skal ha kjønnsbalanse og etnisk balanse i staben, og de må dokumentere at de ikke diskriminerer religiøse eller seksuelle minoriteter. Uten at selskapene kan dokumentere dette, får de ikke konsesjon for å drive. Mer enn 95 prosent av all kollektivtrafikk i USA mottar offentlig støtte. Om de vil, kan politikerne revolusjonere kollektivtrafikken uten at det koster det offentlige ei krone, ved simpelthen å stille de samme krav som i USA. Når vi ikke ser noen store forbedringer innenfor norsk kollektivtransport, så er ikke forklaringen finanskrise og pengemangel. Det skyldes at Stortinget og regjeringen ikke har mot til å bruke den makten folket har gitt dem ved valg.

Foto Flytoget

Diskriminerende øl

Politikerne på Grünerløkka vil kreve universell utforming av alle serveringssteder som har skjenkeløyve. For dette fortjener de ros.

Skjenkeløyve er noe politikerne gir restauranter og andre skjenkesteder etter søknad. Mange virksomheter hevder at de må legge ned driften om de ikke får selge alkohol. Skjenkeløyve betyr altså mye for dem, rent økonomisk.
Om en virksomhet diskriminerer, ved å servere alkoholen i lokaler som ikke kan benyttes av alle, bør de heller ikke belønnes med å få et slikt løyve, mener politikerne på Grünerløkka. Nye serveringssteder uten universell utforming bør nektes skjenkeløyve, mens etablerte steder bør gis korte tidsfrister for å få slutt på diskrimineringen, ellers bør de miste løyvet, mener politikerne på Grünerløkka.
Dette er eksemplarisk! Et slikt forslag kan du fremme for politikerne i din egen kommune!

Du kan jo alltids søke …

Staten har en målsetting om å øke antall funksjonshemmede ansatt i statsforvaltningen. Men det er vanskelig å tro at staten mener alvor når man ser på annonsene deres. Et par stikkprøver på regjeringen.no viser at hvert departement har sin egen annonsevariant, og ingen kan sies å ønske oss direkte velkommen.

Eksempel fra Barne- og likestillingsdepartementet, som er ansvarlig for likestillingspolitikken: *… Den statlige arbeidsstyrken skal i størst mogleg grad avspegle mangfaldet i befolkninga. Det er derfor eit personalpolitisk mål å oppnå ei balansert alders- og kjønnssamansetjing og å rekruttere personar med innvandrarbakgrunn. For å oppnå ein betre kjønnsbalanse i departementet oppfordrar vi menn til å søkje. Arbeidsplassen vil om nødvendig bli lagt til rette for medarbeidarar med nedsett funksjonsevne.*

Eksempel fra Kommunal- og regiondepartementet: *Den statlige arbeidsstyrken skal i størst mulig grad gjenspeile mangfoldet i befolkningen. Det er derfor et personalpolitisk mål å oppnå en balansert alders- og kjønnssammensetning og rekruttere personer med innvandrerbakgrunn.*
KRD er en IA-virksomhet og arbeidsforholdene vil bli lagt til rette for medarbeidere med redusert funksjonsevne. Søkerne som synliggjør at de har redusert funksjonsevne vil bli innkalt til intervju dersom de er kvalifisert for stillingen.

Funksjonshemmede oppfordres ikke til å søke, men om vi nå skulle finne på å gjøre det, så kan de vel alltids …

Posten for alle – snart

Kølappsystemer og selvbetjeningsautomater er et problem for synshemmede. Dette vil bli tatt hånd om når Posten lanserer neste generasjon av postkontorer. – Vi arbeider for tiden med en total fornying og modernisering av vårt postkontorkonsept, sier Posten. – Både utstyr, inventar, utforming av informasjon og fargebruk i lokalene vil bli vurdert for best mulig å sikre universell utforming. Vi skal gjøre våre tjenester og løsninger tydelige, synlige og lett tilgjengelige.
Posten sier imidlertid at de vil måtte bruke nødvendig tid for å utvikle og implementere nye løsninger, slik at de oppfyller kravene i den nye diskrimineringsloven.
Så gjenstår det å se om Posten holder ord.

LØFTERIKT OM PLAN- OG BYGNINGSLOVEN

Innstillingen til ny Plan- og bygningslov inneholder mange bra forslag. La oss presse på for å få dem vedtatt!

- **Alle nye arbeidslokaler skal være universelt utformet.** I Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven er arbeidslokaler unntatt fra kravet om universell utforming, det gjelder bare publikumsdelene av byggene.
- **Tidsfrister for eksisterende bygg.** KrF og V foreslår: «Stortinget ber Regjeringen legge til rette for at eksisterende bygg, anlegg og uteområder skal være universelt utformet fra 1. januar 2020.» Diskrimineringsloven har ikke noe krav om slike tidsfrister, så om dette får flertall, er det flott!
- **Høy terskel for dispensasjoner.** Mye utilgjengelighet finner sin forklaring i stor kommunal dispensasjonsvilje. Hvis vi får satt en stopper for denne ukulturen gjennom den nye plan- og bygningsloven, så har vi kommet et langt steg videre.
- **Strengere krav til «uforholdsmessig byrde».** KrF og V foreslår: «Stortinget ber Regjeringen sørge for at muligheten til å påberope seg uforholdsmessig byrde utgår etter at tidsfrister for de enkelte kategorier av bygg, anlegg, uteområder, transport og IKT er satt og nådd. Tiltak i offentlig regi har i utgangspunktet ikke adgang til å påberope seg uforholdsmessig byrde.» Dette forslaget ønsker vi oss også flertall for!
- **Plan for utarbeiding av tidsfrister i 2010?** Komiteen som har jobbet med den nye plan- og bygningsloven, mener at det bør etableres en plan for når det skal innføres frister for ulike tiltak. De mener at Regjeringen må fremme en slik plan i løpet av 2010.

Les hele saken på **magasinet-selvsagt.no**

IT'S HARD TO BE A ROCK'N ROLLER!

En film du garantert vil kjenne igjen deg sjøl i!

Dokumentarfilmen It's Hard to be a Rock'n Roller handler om musikerne i gruppa Merkesteinane fra Volda. Filmen er ikke så ulik andre dokumentarfilmer fra musikkmiljøet, med filming av sceneopptredener og øving. Sentralt i filmen står det som foregår bak kulissene, der ambisjoner, vennskap og lojalitet blir satt på prøve. Spesielt for filmen er at bandmedlemmene er utviklingshemmet. Filmskaperen Gunhild Asting har kommet nærtinnpå dem med kameraet, og gir oss dermed innblikk i tydelige konflikter som ikke skiller seg fra konfliktene i andre band, eller sosiale miljøer generelt. En forskjell er likevel at bandmedlemmene i Merkesteinane gir nakne uttrykk for følelsene sine. Som utviklingshemmede spiller de det «sosiale spillet» med langt åpnere kort enn folk flest.
Tor Heine, som spiller gitar og synger i bandet, har større planer - han vil gå solo! Drømmen er å lage egen cd og dra på turné med tungt utstyr og pyroeffekter. Men drømmen møter motstand fra de mer jordnære medlemmene i bandet. It's Hard to be a Rock'n Roller …

DU KAN KJØPE FILMEN HER: www.lovefilm.no/film/309662

Nekter å tekste norske filmer

I dag sier konsesjonsreglene at tv-selskapene ikke trenger å tekste norske filmer for hørselshemmede for mer enn fire timer per dag. Mellom klokken 22 og klokken 18 er det fritt fram for å droppe tekstingen.

Etter flere klager har Likestillings- og diskrimineringsombudet spurt Barne- og likestillingsdepartementet om de vil stille krav om å tekste norske filmer ut over de lovfestede timene.
– Vi har ikke fått svar ennå, sier seniorrådgiver hos Likestillings- og diskrimineringsombudet, Ragnar Lie. – Det er uklart om teksting er å betrakte som en vare og tjeneste. Diskrimineringsloven gir ingen rett til tilgang til varer og tjenester.

Det er dessuten et annet problem dersom saken faller inn under diskrimineringslovens paragraf om IKT. Her vil ikke kravene tre i kraft for eksisterende teknologi før i 2021. - Men så kan man kanskje si at dette er en forskjellsbehandling etter paragraf 4 i diskrimineringsloven. Nå spekulerer jeg bare på om det i så fall vil være såkalt saklig grunn for slik forskjellsbehandling. For eksempel om teksting ut over de fire timene vil være uforholdsmessig dyrt, har vi ikke fått undersøkt ennå. Det er ingen tvil om at det virker uheldig at tekstingen faller ut etter klokken 22. Spørsmålet er om diskrimineringslovgivningen gjelder her, og det må juridisk avdeling ta stilling til, sier Lie.

Foto: Scanpix

TYSKLAND

– europamester i utsortering

Tyskland har 6,9 millioner funksjonshemmede. De fleste blir fortsatt sendt til spesialskoler, institusjoner, «vanførehjem» og vernede bedrifter.

Femten år gamle Carolyn Kirst var tre år den dagen hun ble sortert ut. Legen mente hun hadde behov for «spesialpedagogisk stimulering». Lite visste foreldrene om at «utsorteringsmaskineriet» var satt i gang. – Hvordan kunne vi vite at et menneske med behov for spesialpedagogisk oppfølging samtidig mister retten til deltakelse i samfunnet, retten til utdanning og retten til å bestemme over sitt eget liv? spør Carolyns mor der Spiegel.

I Tyskland sendes 84 prosent av alle elever med behov for spesialpedagogiske tilbud fortsatt til spesialskoler. Dette gjelder både hørselshemmede, barn med lære- og lesevansker, synshemmede og barn med andre fysiske og psykiske funksjonsnedsettelser. Tilsvarende gjennomsnittstall i EU-landene er 80 prosent.

Mangelfull skolegang. Carolyn interesserer seg blant annet for historie. Men noe så «krevende» finnes ikke på timeplanen ved spesialskolen der hun nå går i 8. klasse. Her regnes det enkle matteoppgaver, og så lages det mye mat. – Vi lager alltid mat, og vi må øve oss på bordmanerer, forteller hun oppgitt til der Spiegel.

Bare 0,2 prosent av spesialskoleelevene fullfører videregående skole, og bare 77 prosent avslutter grunnskolen. For de aller fleste leder skolen til et «yrkesliv» ved en av de mange vernede bedriftene.

Papirlover. Tyskland har lover og regler om likestilling av funksjonshemmede. Men i virkeligheten har de som bryter loven ingenting å frykte. 10,5 milliarder euro bruker den tyske staten årlig som såkalt integreringshjelp for funksjonshemmede. 89 prosent av pengene går direkte til institusjoner, «vanførehjem» og vernede bedrifter. Eksperter hevder at samme beløp ville ha dekket utgiftene til personlig assistanse.

Lobby mot endringer. Funksjonshemmede, familiene, organisasjoner og fagfolk har nå store forventninger til FN-konvensjonen om funksjonshemmedes rettigheter. Noen mener konvensjonen vil utløse en bølge av forandringer. Samtidig har blant andre arbeidsgiverforeningene trappet opp lobbyvirksomheten i parlamentet: De advarer mot en overilt ratifisering av konvensjonen, som de mener «ytterligere vil forsterke allerede overregulerte rettigheter for funksjonshemmede i arbeidslivet». Og innsatsen deres har gitt resultater: Regjeringen signaliserer at det ikke vil skje store forandringer.

Artikkel fra der Spiegel nr 2/09 «Die unverdünnte Hölle», oversatt og bearbeidet av Ruth Baumberger.

Skeiv Ungdom viser vei!

Skeiv Ungdom er en frivillig organisasjon som er opptatt av menneskers frihet til å være seg selv, uavhengig av kjønnsidentitet og seksuell legning. I organisasjonens nye handlingsplan, som dekker både enkeltarrangementer og løpende virksomhet, legger de vekt på tilgjengelighet og deltakelse for alle.
Organisasjonen vil fjerne barrierer, slik at hørsels- og synshemmede, bevegelseshemmede, lese- og skrivehemmede, astmatikere og allergikere skal kunne delta fullt ut ved arrangementer og i den daglige virksomheten i Skeiv Ungdom.
Dette er flott og et eksempel til etterfølgelse! Det at nye grupper og interesseorganisasjoner nå er opptatt av tilgjengelighet for alle, er et eksempel på solidaritet. La den gå begge veier!

TEMA **BRUK LOVEN**

LOV LAGA!

30 år etter at likestillingsloven ble innført, og 39 år etter at rasismeparagrafen trådte i kraft, har funksjonshemmede endelig fått sin egen diskrimineringslov. Bruk den! →

Foto Finn Ståle Felberg og Scanpix

1978

1993

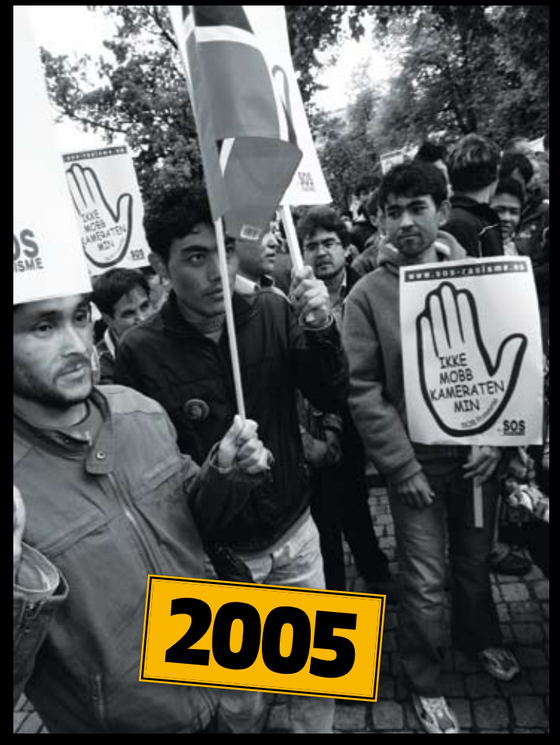

2005

2009

STOR PÅGANG PÅ LDO

Fire måneder etter at den nye loven ble innført, hadde Likestillingsombudet, LDO, fått inn mer enn 230 henvendelser om diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne.

Tekst Ingunn Solli **Foto** Finn Ståle Felberg

Vi har fått noen henvendelser fra dem som plikter å følge loven, men de aller fleste henvendelsene kommer fra enkeltpersoner eller organisasjoner som opplever seg diskriminert. Og takk for det! sier likestillingsombud Beate Gangås, og fortsetter: – Slik var det da likestillingsloven ble innført også. Når man innfører en ny lov, vil det typisk nok være slik at de som har gagn av loven, er de første til å ta den i bruk.

Men blir det ikke dermed en svært lang og tung vei mot reell likebehandling?

– Det er riktig at kommunene og andre som har plikter etter den nye loven, ikke vet nok ennå. Her har vi en stor oppgave. Brosjyrer og kurs er vel og bra, men minst like viktig er det å vise hva loven omfatter gjennom enkeltsaker. Det er så mye mer effektivt! Det handler om at folk i alle lag av samfunnet må gjennom en bevisstgjøringsprosess. Man ser ikke problemer eller diskriminering man ikke opplever selv, sier Gangås, som gjerne tar imot tips til saker.

DISKRIMINERT?

RING LIKESTILLINGSOMBUDET PÅ **24 05 59 50** ELLER KLIKK DEG INN PÅ LDO.NO FOR Å SENDE INN KLAGE.

«Man ser ikke problemer eller diskriminering man ikke opplever selv»

LOVEN GIR PLIKTER

Et viktig punkt i den nye loven er aktivitets- og rapporteringsplikten. Men det gis lite informasjon til dem plikten gjelder.

Tekst Ann Kristin Krokan **Foto** Finn Ståle Felberg

Aktivitetsplikten sier at alle arbeidsgivere i offentlig sektor og arbeidsgivere i privat sektor med mer enn 50 ansatte skal arbeide aktivt for å fremme diskrimineringslovens formål innenfor sin virksomhet. Det samme gjelder NHO, Fellesforbundet og andre arbeidslivsorganisasjoner. Aktivitetsplikten omfatter blant annet rekruttering, lønns- og arbeidsvilkår, forfremmelse, utviklingsmuligheter og beskyttelse mot trakassering.

Dette betyr at store arbeidsgivere som Posten, Telenor, Statkraft og DnB NOR ikke bare skal gjøre endringer dersom noen klager. Som arbeidsgiver må de ha en plan for å følge opp loven. De skal dessuten rapportere til offentligheten om hvordan de jobber mot diskriminering, forskjellsbehandling og trakassering av funksjonshemmede i sin bedrift, på samme måte som de rapporterer om sitt likestillingsarbeid. Dette kalles rapporteringsplikten.

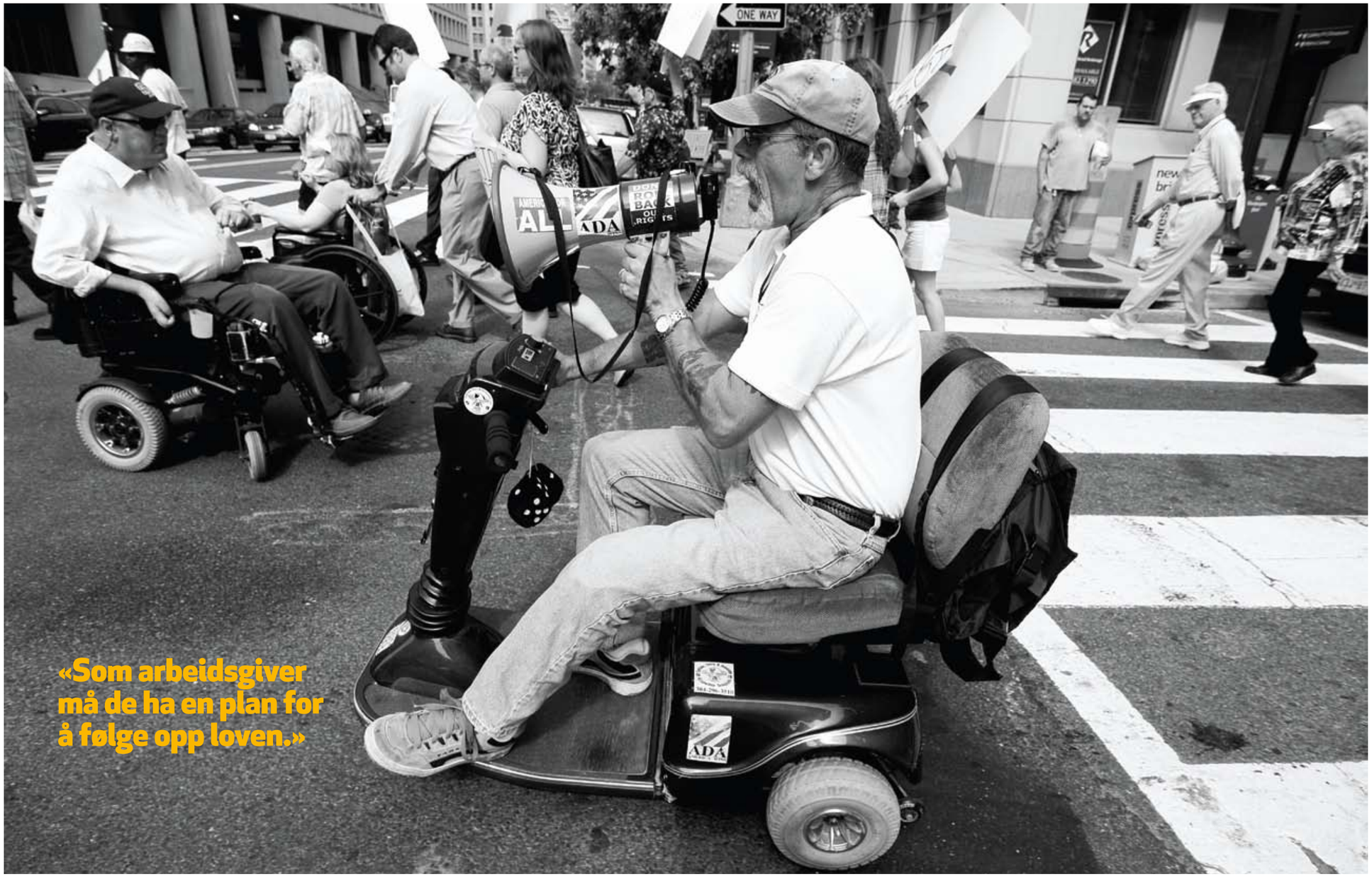

«Som arbeidsgiver må de ha en plan for å følge opp loven.»

Er dette diskriminering?

Hvordan kan vi bruke den nye loven? Selvsagt! har bedt Likestillings- og diskrimineringsombudet vurdere noen konkrete eksempler. Ville dette rammes av loven? Ombudet presiserer at for å svare helt sikkert må de behandle sakene.

Er det diskriminering når cøliakere nektes å avtjene verneplikt som stridsdyktige, med begrunnelsen at stridsrasjonene ikke er glutenfrie?
– Antakelig. Hvis ikke, må Forsvaret sannsynliggjøre at forskjellsbehandlingen er nødvendig, for eksempel av økonomiske årsaker, og det skal mye til.

Er det diskriminering når man ikke får søkt jobb fordi søknadsskjemaet er utilgjengelig for synshemmede?
– Tja. Arbeidslivet er ikke omfattet av plikten til universell utforming verken av fysiske forhold eller av IKT. Men det kan argumenteres for at arbeidsgiverens generelle tilretteleggelsesplikt på arbeidsplassen også gjelder selve søkingen, og dermed utfylling av søknadsskjemaet.

Er det diskriminering når man ikke får sette seg ned mens man venter eller køer?
– Antakelig. Dette reiser spørsmål om indirekte diskriminering. Man er ikke nødvendigvis forpliktet til å ha sitteplasser permanent. Det kan være tilstrekkelig at stoler kan skaffes på forespørsel.

Er det diskriminering når sikkerhetskontrollene på flyplassen utføres uten hensyn til ulike grupper funksjonshemmede, for eksempel når synshemmede ikke får hjelp til å finne igjen eiendelene?
– Antakelig. Ombudet mener at også dette reiser spørsmål om indirekte diskriminering.

Er det diskriminering når funksjonshemmede må betale ekstra for å ta med nødvendige hjelpemidler på fly, for eksempel når hørselshemmede må betale overvekt for å ta med teleslynge som håndbagasje?
– Antakelig. En slik praksis medfører at personer med nedsatt funksjonsevne må betale mer enn andre, og dermed stilles dårligere. Også her må man imidlertid vurdere om forskjellsbehandlingen er saklig.

Er det diskriminering når bankene krever betaling av kunder som trenger kodebrikker med lyd, mens andre kunder får kodebrikke gratis?
– Antakelig. Ombudet mener dette kan reise spørsmål om indirekte diskriminering.

Er det diskriminering når funksjonshemmede nektes å ta med nødvendige medisiner om bord i fly?
– Antakelig. Flyselskapet må eventuelt dokumentere at det er saklig grunn til å nekte personen å ta medisinene om bord, for eksempel sikkerhetshensyn.

Er det diskriminering når de politiske partienes lokallagsmøter avholdes på steder som er utilgjengelige for funksjonshemmede?
– Tja. Det fremgår ikke direkte av lovens ordlyd om dette omfattes av plikten til universell utforming. Ombudet mener imidlertid det kan argumenteres for at lokallagsmøter er rettet mot allmennheten, og dermed omfattet av plikten til universell utforming.

MANGLER INFORMASJON

Lite tyder på at sentrale myndigheter bruker ressurser på å informere om loven ut til offentlige og private virksomheter, selv om Likestillingsdepartementet lover å gi ut to veiledere som skal spres bredt.

Tekst Sonja Evang **Foto** Finn Ståle Felberg

Selvsagt! har spurt DnB NOR, Fet kommune og Posten om de er klar over aktivitets- og rapporteringsplikten som ligger i Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven.

– Vi er godt kjent med den nye loven, hevder seniorrådgiver Arve Tundal i Posten.

– Da vi fikk fornyet konsesjon i 2007, ble det stilt krav til oss om å sikre kundenes tilgang til postkontornettet samt Postens kundeservice over telefon og på nett.

Er dere kjent med aktivitetsplikten?

– I Postens konsesjon heter det at vi skal ta initiativ til kontakt med funksjonshemmedes organisasjoner for å involvere disse i vårt arbeid av betydning for brukerens tilgjengelighet til tjenestene våre. Med dem diskuterer vi hvordan vi best kan sikre Postens konsesjonskrav og finne fram til nye og bedre løsninger.

DnB NOR mener også at de kjenner pliktene sine overfor funksjonshemmede. Informasjonsdirektør Hege Resvoll Skaug forteller at de blant annet har nedsatt et ergonomiutvalg.

Er dere kjent med aktivitetsplikten?

– DnB NOR er i planleggingsfasen for nytt hovedkontor i Operakvarteret og et annet stort kontorbygg i Bergen. Fordi vi snakker om helt nye bygg, har vi god anledning til å utforme byggene for alle. Det er nedsatt en prosjektgruppe som har interessentdialog med FFO og andre. Vi jobber stadig med å tenke ut nye og bedre virkemidler for denne kundegruppen.

Seniorrådgiver Arve Tundal i Fet kommune innrømmer åpent at han ikke har hørt om aktivitetsplikten, og forteller dessuten at han ikke kjente til Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven før Selvsagt! gjorde ham oppmerksom på den.

– Det står mye bra i loven, sier han nå. – Dette gir klare retningslinjer for blant annet mitt område her i kommune. Dette er helt klart en lov jeg burde vært mer kjent med, blant annet gjennom sentrale myndigheter.

Følg opp aktivitetsplikten! Funksjonshemmedes organisasjoner og alle kommunale råd for likestilling av funksjonshemmede kan passe på at kommuner og andre virksomheter følger opp aktivitetsplikten. Ta kontakt med dem og spør. Går det for lang tid uten at noe skjer, og uten at de har noe å rapportere, kan de klages inn for Likestillings- og diskrimineringsombudet. Gjør det!

«Går det for lang tid uten at noe skjer, kan de klages inn for LDO.»

KLAGE PÅ DISKRIMINERING

HVA KAN DU KLAGE PÅ?

Loven forbyr direkte og indirekte diskriminering (§ 4)
Loven forbyr trakassering (§ 6)
Loven forbyr å be/pålegge/beordre noen å diskriminere (§ 7)
Loven forbyr gjengjeldelse (8)
Loven pålegger plikt til universell utforming av nye bygg/transportmidler/uteområder (§ 9)
Loven pålegger plikt til individuell tilrettelegging når det er nødvendig (§ 12)

HVEM KAN KLAGE?

Den enkelte som opplever seg diskriminert, kan klage.
En organisasjon som har interesse i saken, kan klage.
Likestillings- og diskrimineringsombudet, LDO, kan dessuten også ta opp en sak om diskriminering uten at en person eller organisasjon har klaget.

HVOR OG HVORDAN KLAGER DU?

Det finnes tre alternativer:

1 **Til Likestillings- og diskriminerings-ombudet.** Du kan henvende deg muntlig eller skriftlig, og det er gratis.
Tlf.: 24 05 59 50. www.ldo.no
LDO vil avgi en uttalelse dersom det ikke oppnås enighet.
Hvis du som klager, eller den som er blitt innklaget, er uenig i uttalelsen, kan klagen sendes via LDO til Likestillings- og diskrimineringsnemnda, som fatter et vedtak.
Er man uenig med nemnda, kan begge parter klage vedtaket inn for domstolene til full prøving av saken.

2 **Til domstolen.** Dersom du velger å gå til domstolen, må det lages et skriftlig søksmål. Vanligvis vil det være behov for advokat til å lage et slikt søksmål. LDO kan i de fleste tilfeller bistå saksøkeren. Dette alternativet er dyrt, og lite aktuelt for den enkelte.

3 **Til begge.** Du kan bruke begge alternativene i kombinasjon, men du begynner med LDO, som er gratis.

VALGFLESK?

Stortingsvalget 2009 er det første etter at Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven trådte i kraft. Hvem du gir stemmen din til, er opp til deg, men vi vil oppfordre alle til å sette seg inn i hva partiene mener om funksjonshemmedes situasjon. Etter programmene å dømme mener de fleste at diskriminering handler om kjønn, etnisitet og seksuell orientering, ikke om funksjonsnedsettelser. I valgkamper er alle partier veldig opptatt av oss, men når valgløftene skal omsettes i praksis, får pipa en annen låt. Så derfor – se ikke bare på hva de sier og skriver, se også på hva de gjør.

«Vi har hatt bestemmelser for universell utforming i plan og bygg i 30 år uten at det har skjedd særlig mye. Så lenge det ikke innføres tidsfrister på eksisterende bygg, vil det fortsatt ta 30 år eller mer før slike bygninger blir tilgjengelige for alle.»

VERA LYSKLÆTT, VENSTRE

«Eg har fått meg ei aha-oppleving. Det er ikkje enkelt å vera rullstolbrukar i Svortland sentrum»

JORUNN LØKLINGHOLM, KRISTELIG FOLKEPARTI

«Det er unødvendig provoserende ordbruk når man kaller rullestol med tilhenger for vogntog.»

STEINULF TUNGESVIK, SENTERPARTIET

«En fersk meningsmåling som ble offentliggjort for få uker siden, viste at mange heller ansetter en tidligere straffedømt enn en funksjonshemmet.»

MARTIN ENGESET, HØYRE

«Vi er opptatt av at alle som har en restarbeidsevne får nok hjelp til utnytte denne. Vi synes midlertidig uføretrygd velges for tidlig og for ofte. Vi vil ha mer fokus på den enkeltes muligheter og mindre på hindringer.»

TRYGVE SLAGSVOLD VEDUM, SENTERPARTIET

«Det blir ikke lett å gjennomføre noe stort løft for funksjonshemmede, dersom man samtidig skal kutte skattene.»

GURI INGEBRIGTSEN, ARBEIDERPARTIET

«… behovet for å bevisst sette handikappede barn til verden er forkastelig og unødvendig, når det er så mye elendighet rundt om i verden vi kunne brukt midlene og energien vår på.»

CHARLOTTE B. FINNESAND, FREMSKRITTSPARTIET

(PS: Siv Jensen var ikke enig: – Jeg tar avstand fra utspillet. Ethvert menneske er like mye verdt uansett om en har et handikap eller ikke. Jeg vil på vegne av FrP beklage overfor alle som føler seg støtt av utspillet, samtidig som jeg forsikrer alle om at dette ikke er FrPs politikk, sier formann Siv Jensen til VG Nett.)

«Jeg kan ikke se at det er moralsk problematisk å undersøke om et befruktet egg har en alvorlig arvelig sykdom når man driver med prøverørsbehandling.»

JAN BØHLER, ARBEIDERPARTIET

«Det er et faktum at funksjonshemmede stiller bakerst i jobbkøen, og at diskriminering av funksjonshemmede er hyppig forekommende i arbeidslivet, både i offentlig og i privat sektor.»

MARTIN ENGESET, HØYRE

«Stortinget bør ha medlemmer som reflekterer og representerer befolkningen på best mulig måte. Derfor er det dumt at mennesker med funksjonsnedsettelser ikke er representert. Tilgjengelighet kan være et hinder for at flere med funksjonsnedsettelser er med i politikken. Derfor er den nye diskrimineringsloven viktig.»

SV-LEDER KRISTIN HALVORSEN, SOSIALISTISK VENSTREPARTI

Foto Scanpix

GRENSESPRENGEREN

Som regissør mener Kjersti Horn at det er hennes oppgave å tvinge folk til å se det de ikke tåler å se. →

Tekst Sonja Evang **Foto** Christian Hatt

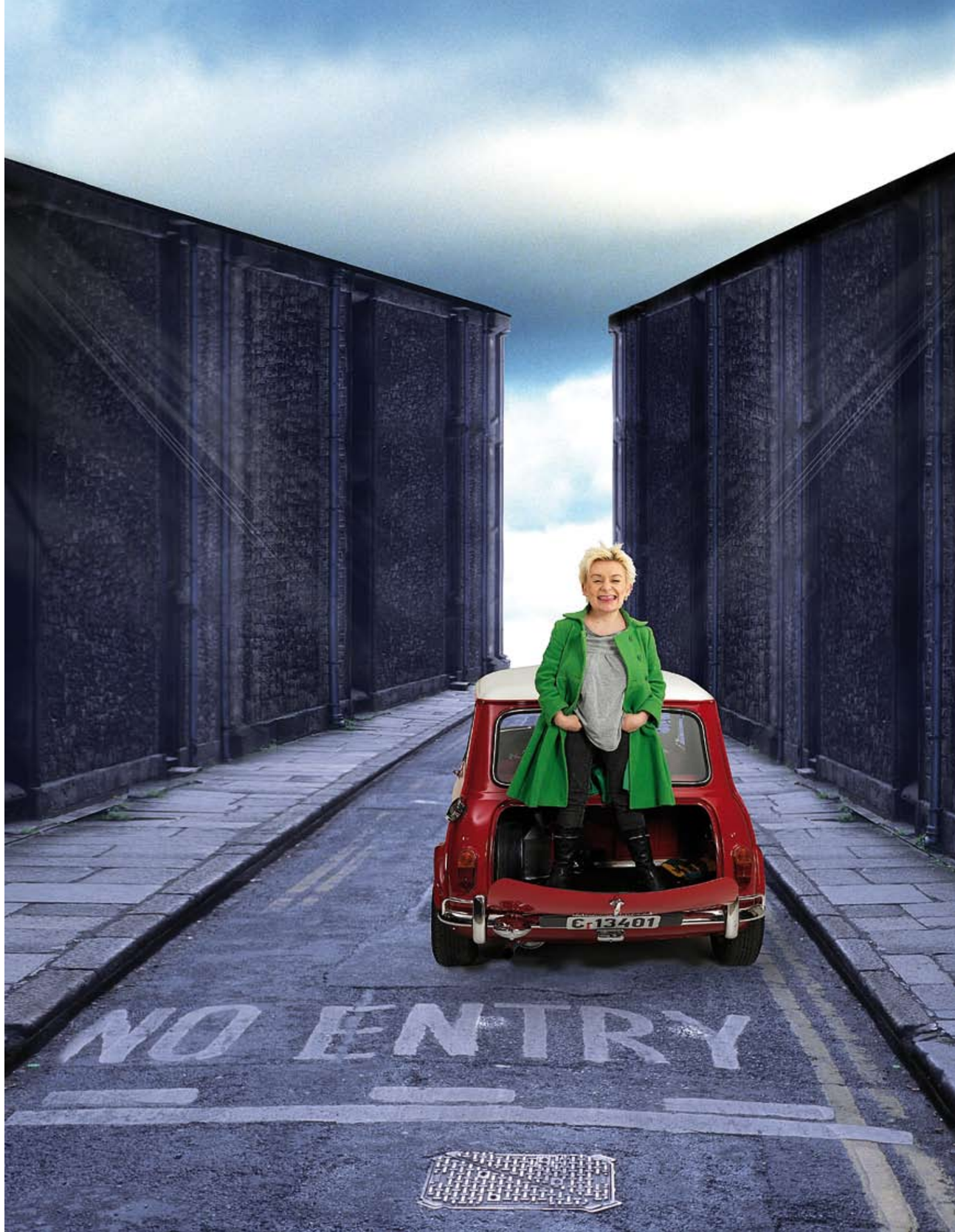

KJERSTI HORN

Født: 1977

Bakgrunn: Utdannet ved Dramatiska Institutet i Stockholm. Hatt regi på *Shopping And Fucking* (1998), *Disco Pigs* (1999), *Knivskarpe polaroider* (2001), *Medeas Barn* (2004). Var med som danser i Jo Strømgren-forestillingen *Lux Aeterna* (2002). Laget dreieboka for Robert Wilsons oppsetning av *Peer Gynt* (2005).

Horn skal regissere et stykke på Nasjonalteateret i høst. Stykket er basert på Sara Stridsbergs prisbelønnede roman «Drømmefakultetet», og handler om den ekstreme feministen Valerie Solanas.

«Jeg tar heller ikke trikken alene med barna mine. Jeg bare gjør det ikke, det blir for belastende.»

Det finnes temaer som man nesten ikke kan ta tak i annet enn på teater og film. Jeg tror på det ekle, det voldelige, som virkemiddel for å komme i kontakt med disse tabuene, har Kjersti Horn sagt. Datter av scenograf Per og skuespiller/teatersjef/ekskulturminister Ellen. Født med en skjelettsykdom som gjorde at veksten stoppet opp lenge før det som er vanlig. Sluttresultatet heter kortvoksthet.

Allerede i 1999 satte Horn opp sitt første stykke. Shopping & Fucking, av Mark Ravenhill, på Centralteateret i Oslo, sammen med venner fra Romerike folkehøgskole. Stykket handlet om pedofili, rusmisbruk og andre tvilsomme atspredelser.

– Jeg var nettopp ferdig på scenografilinja ved folkehøgskolen, da jeg måtte bruke et år på hofteoperasjoner og rehabilitering.

Det ble et vendepunkt for Kjersti Horn. Teateret ble en arena for å slippe ut frustrasjon og gjenvinne kontroll.

– Jeg følte det som om alle hadde gått og løyet for meg. Sagt at jeg var som alle andre. Ikke minst hadde jeg løyet for meg selv. Som funksjonshemmet jobber man hele tiden med å akseptere situasjonen. Men jeg hadde kanskje jobbet vel mye med å late som om funksjonsnedsettelsen ikke eksisterte.

Nekter å betale. Kjersti Horn har lenge vært ekspert på å håndtere det å være funksjonshemmet.

– Jeg bruker ekstremt mye tid og energi på det. Jeg legger opp livet mitt slik at jeg skal møte på færrest mulig hindringer. Jeg tar for eksempel ikke trikken alene med barnet mitt. Jeg bare gjør det ikke, det blir for belastende. Sånn sett kan det bli usynlig hvilke problemer jeg har. Men jeg synes det er veldig synd at når man håndterer livet og liksom fungerer så bra, så føler folk at de kan si tilbake at «ja, men du Kjersti – du er jo ikke funksjonshemmet, du!».

Men det å være funksjonshemmet er jo faktisk en ekstremt stor del av min identitet. Jeg skal forholde meg til at barn på butikken spør hvorfor jeg er så liten, for så å møte blikket til ille berørte mødre som unnskylder sine barn. Jeg møter praktiske hindringer flere ganger daglig, faktisk hver gang jeg skal skifte bleie på barnet mitt, eller bevege meg ut av huset. Det er ikke lenge siden jeg skrev brev til Oslo Sporveier fordi jeg hadde problemer med å rekke opp til billettautomatene. Jeg antok at jeg ville få et høflig brev tilbake om at de skulle gjøre noe med saken. Isteden fikk jeg et brev om at slikt måtte jeg bare regne med, og at jeg fikk be mine medpassasjerer om hjelp. Da skrev jeg bare tilbake at heretter betaler jeg ikke for billetten. Ferdig med det.

Vil bryte ned tabuer. Som funksjonshemmet får man gjerne taperstatus, og det er lett å føle at man er alene, mener Kjersti Horn.

– Av og til føler man seg som en alien. Det er viktig for meg å møte andre mennesker som har en lignende erfaring med kroppen og med utenforskapet. Som funksjonshemmet blir man tidlig tvunget til å ta stilling til annerledeshet, man blir vant til å oppleve seg selv som annerledes.

– *Bruker du kunsten i en kamp mot folks holdninger?*

– Jeg har en erfaring som få andre har, og er opptatt av åpenhet, både på scenen og ellers. Mange jeg møter, har det jeg vil kalle en uforståelse. Du vil ikke tro hvor mange dumme spørsmål jeg får fra journalister. Dagbladet Magasinet skulle gjøre et intervju med meg i forbindelse med et stykke jeg satte opp. Journalisten og jeg snakket om stykket, men også litt om meg privat, at jeg har fått barn blant annet, fordi jeg har bestemt meg for å være åpen rundt disse tingene. Da jeg fikk teksten til gjennomlesning, sto det i ingressen: «Molly er ikke kortvokst. Det er begge foreldrene glade for». Da jeg ringte journalisten og sa at dette kunne jeg ikke godta, kunne hun ikke fatte hvorfor. Hun kunne ikke forstå at en slik uttalelse ville betydd at jeg ikke har godtatt meg selv. Etter litt diskusjon frem og tilbake trakk de hele saken.

Jeg kan virkelig ikke fatte folks perverse interesse av det såkalte unormale. I et slikt samfunn sier det seg selv at det er det lett å føle utenforskap som funksjonshemmet. Det blir vanskelig å like seg selv.

For meg handler det egentlig ikke om jeg rekker opp til lysbryteren eller ikke – det handler om en følelse av at man ikke er like mye verd. Det gjør det vanskelig å tro på at man kan bli elsket.

Det er så mange tabuer – mitt mål har vært å skape noe som gir kraft. Noe som kan gi andre funksjonshemmede styrke.

«For meg handler det egentlig ikke om jeg rekker opp til lysbryteren eller ikke – det handler om en følelse av at man ikke er like mye verd. Det gjør det vanskelig å tro på at man kan bli elsket.»

Ærlighet og mot. Da Kjersti Horn ble spurt om å lage åpningsseremonien til verdenskonferansen Rehabilitation International på Lillestrøm for noen år tilbake, inviterte hun blant andre danseren Raimund Hoghe og hans forestilling «Throwing Your Body Into The Fight».

– Han er kortvokst og pukkelrygget og går på scenen og bruker kroppen sin, hele sin eksistens. I vårt samfunn er det så mye kropp, men når en mann med pukkelrygg stiller seg med ryggen til publikum og tar av seg skjorta, tør vi nesten ikke se. Det oppfattes av mange som støtende, som at man blir tvunget til å se på noe man er vant til å se vekk fra.

– *Husker du første gang du så et teaterstykke med funksjonshemmede skuespillere?*

– Jeg var 17 år og så et stykke i København som het Snehvits bilde med syv dverger, med funksjonshemmede som fortalte om seg selv på en dokumentarisk måte. Det var sterkt! Ellers er jeg svært begeistret for Glad Teater, Danmarks første profesjonelle teater der de sentrale skuespillerne alle har en funksjonsnedsettelse. Samtlige har tre års skuespillerutdannelse bak seg. Stykkene er helt hinsides, skuespillerne har ingen hemninger, til tross for både fysiske og psykiske funksjonsnedsettelser. De er kommet langt over den barrieren. Dette er deres eget kunstneriske prosjekt med et budskap til hele samfunnet. Slikt viser meg at det gjelder å ha mot og være ærlig. Tørre å vise ting som de er, selv om det kan gjøre vondt. ●

LILLE SPEIL PÅ VEGGEN DER ...

Vi ser oss selv i omgivelsenes speil, heter det. Slik andre ser oss, slik ser vi oss selv.

TEKST: Ann Krisitin Krokan **ILLUSTRASJON**: Morten Mørland

Funksjonshemmede ses på som annerledes enn folk flest, og beskrives som mennesker med spesielle behov. Er det slik vi ser på oss selv også?

– Jeg trenger ikke ha på meg sko, jeg går jo ikke likevel, sier noen rullestolbrukere, og møter opp i kameratens 40-årslag med raggsokker eller sandaler.

– Det er så mye lettere å få på seg joggebukse, sier en annen, og stiller i myk og elastisk grilldress der andre kommer i pent antrekk.

Stakkars deg. – *En får værra som en er, når'n itte vart som en sku', inni er vi like både je og du ...*

Slik synger dansebandet Ole Ivars i en av låtene sine. Og det har de selvsagt rett i.

Men betyr det at vi skal gi opp, at vi skal gi blaffen i det ytre, vi som ikke er helt A4? Satse på at alle ser vårt vakre indre gjennom et sjuskete ytre?

Undertrykking handler om mye mer enn trapper og fortauskanter, teleslynger og ubrukelige automater. Undertrykking handler også om manglende forventninger. Uføretrygd til funksjonshemmede i stedet for jobbtilbud forteller at vi ikke forventes å yte.

Lønnstilskudd fra staten til en arbeidsgiver som er så snill å ansette en funksjonshemmet, forteller at man har fått et sted å være om dagen, men ingen forventer noen særlig produktivitet.

TT gir adgang til samfunnet et par-tre ganger i halvåret. Ingen forventer at vi har eller har behov for et sosialt liv.

Er vi avhengige av kommunens hjemmesykepleie, får vi kanskje dusje og vaske håret bare én gang i uka, ingen forventer jo at vi skal se bra ut likevel, vi som ...

Stakkars meg. Dette er uttrykk for grov undertrykking, kamuflert som omtanke, forståelse og overbærenhet. Denne undertrykkingen er det viktig å gjennomskue, den er fullstendig ødeleggende for selvbildet og selvrespekten. Den fører til at vi gjør de manglende forventningene til våre egne. – Det er ingen som forventer at jeg ... – Det er så mye enklere for meg å ...

Det finnes selvsagt situasjoner og forhold som gjør det nødvendig å ta spesielle hensyn, men da kan man kanskje lete fram løsninger som likevel gjør det mulig å se bra ut.

De fleste mennesker synes joggedress og tøfler er mer behagelig enn jakke, skjørt eller slips. De fleste lar likevel joggedressen bli igjen hjemme. Man skifter før man går ut i verden, enten det er i butikken, på jobb, på fest eller på kino. Man vasker seg, pusser tenner, grer håret – og tar en kikk i speilet: – Ser jeg ok ut? Framstår jeg slik som folk flest gjør, der jeg skal?

Kan det være at mange av oss synes så synd på oss selv at vi mener vi bør slippe alt strevet med å følge vanlige regler for utseende? Er tanken at siden vi likevel ikke blir sett på som «normal», så kan vi like gjerne gi blaffen i hvordan vi ser ut også?

«Kan det være at mange av oss synes så synd på oss selv at vi mener vi bør slippe alt strevet med å følge vanlige regler for utseende?»

Offer eller helt? Om vi tenker slik, har vi gjort oss selv til offer. Vi roper om likeverd og likestilling, men krever særbehandling. Vi lar omgivelsenes syn på oss få lov til å forme oss. Vi lar omgivelsene få bestemme hvordan vi skal se på oss selv.

Men vi kan protestere. Vi kan selv forme omgivelsenes syn på oss. Vi kan rette ryggen og se på oss selv som de verdifulle, flotte menneskene vi er. Vi kan bestemme hvem vi er. Vi kan bestemme hvordan verden skal se på oss. Formes – eller forme? Bestem selv. ●

ikke

VI ER FRITATT

– Vi som har en funksjonsnedsettelse, er ikke fritatt fra gjengse regler i samfunnet. Vil vi bli likebehandlet, er det noen minimumskrav vi må oppfylle, sier Stine Elde, som selv er synshemmet.

TEKST Ingunn Solli **FOTO** Finn Ståle Felberg

Hun er klar på at man skal kjempe med nebb og klør mot samfunnsskapte barrierer. Samtidig mener hun at enkelte barrierer er funksjonshemmede selv med på å skape eller forsterke.

– Vi snakker kanskje ikke så høyt om de barrierene vi selv bidrar til å skape, sier Stine Elde, og utdyper: – Vi lever alle i samfunn med andre, og menneskene har utviklet koder for både oppførsel, klesstil og personlig hygiene. Dessverre er det enkelte som ser ut til å mene at dette ikke gjelder alle.

Uttrykk for undertrykking. Elde mener at en årsak kan være at man alltid er blitt behandlet som annerledes.

– Man kan spørre seg hvorfor enkelte funksjonshemmede synes det er helt greit å bruke raggsokker på julebord eller gå med den samme flekkete buksa hver dag. Er det slik at de aldri har opplevd å bli stilt krav til på lik linje med andre mennesker, verken fra familien, skolen, arbeidslivet, venner eller helsevesenet? Er de blitt behandlet som så sære og spesielle at de har fått et sært syn på seg selv? Har de aldri kjent gleden over å føle seg velkledd og veltilpass? Det er i så fall trist, og et uttrykk for undertrykking. Når det ikke stilles krav til folk, får man heller ikke den samme bevissthet og kjennskap til de regler som gjelder. Man kan også føle seg utestengt fra samfunnet, og dermed ikke bundet av regler for samfunnsdeltakelse på det sosiale plan. sier hun.

Rammer andre. Som synshemmet har Stine Elde måttet ta i bruk andre sanser enn synet for å skaffe seg oversikt over klær, hårfarge og sminke. – Jeg har spurt mennesker rundt meg for å finne ut hva som er sømmelig klesstil i ulike situasjoner. Jeg har gått til stil- og fargeanalyse, og jeg bestiller time hos frisøren for å lære nye måter å style håret på. Jeg spør og graver når jeg skal kjøpe klær, spør kolleger og venner om hvilken kleskodeks som gjelder i ulike situasjoner, forteller hun.

– Kan ikke folk få kle seg og oppføre seg som de vil? Har andre noe med det?

«Andre folk må jo også ta hensyn til normer – man piller seg ikke i nesa på bussen.»

– Regler for hvordan man skal kle seg eller oppføre seg i enkelte situasjoner, gjelder uten diskriminering. Hvis man blir provosert av å bli stemplet som annerledes, kan man ikke samtidig gi blanke i samfunnsnormene. Mennesker har dessuten en tendens til å generalisere. Har man møtt én synshemmet, har man møtt alle – inntil det motsatte er bevist. Vi kan gjerne slåss mot denne generaliseringen, men likevel ha et bevisst forhold til hvordan samfunnet fungerer. Jeg kan bli personlig oppgitt hvis jeg vet at folk rett og slett gir blanke i å følge vanlige spilleregler, fordi det skaper barrierer for oss andre.

Plass til alle? Stine Elde kaster gjerne inn nok en brannfakkel.

– Enkelte synshemmede har av og til karakteristiske hodebevegelser. Det kan sammenlignes med å la øynene vandre – man kjeder seg kanskje litt. Det er ikke det at man skal nekte folk dette, men som synshemmet bør man i alle fall være oppmerksom på at man har slike bevegelser. Samtidig er dette et følsomt område. Skal man for eksempel ta fra et barn en slik aktivitet? Uansett bør man være bevisst på aktiviteten og vite hvordan andre reagerer på den, sier hun.

Jeg vil gå så langt som å si at du kan gjøre hva du vil i private situasjoner, men ikke overalt. Andre folk må jo også ta hensyn til normer – man piller seg ikke i nesa på bussen.

Bør man ikke heller slåss for et samfunn der det er plass til alle?

– Jeg synes at folk skal få lov til å være forskjellige, men det finnes visse normer man bør holde seg innenfor hvis man ønsker å bli likebehandlet. Man bør i alle fall kunne forvente at folk vet hva de gjør, dersom de velger ikke å følge kravene samfunnet stiller til alle sine borgere. ●

DE RETTSLØSE BARNA

Minst 1500 norske barn vokser opp borte fra foreldre og søsken, i barneboliger eller «avlastningsboliger». Barn med store assistansebehov er dermed de eneste som blir tatt fra foreldrene uten barnevernsvedtak om omsorgsovertakelse. Men det finnes et alternativ: personlig assistanse (BPA).

Les om Helga Bruns kamp for at døtrene skulle få vokse opp hjemme. →

Foto Scanpix

«Jeg var på institusjon fra jeg var sju til jeg fylte 25. Det tok 15 år før jeg fikk institusjonslivet ut av systemet. Jeg har problemer med å stole på folk fordi jeg så mange ganger opplevde brudd og stor grad av gjennomtrekk av personale.»

KVINNE 48 ÅR, RULLESTOLBRUKER

IKKE UTEN MINE DØTRE

Det finnes ett liv før jentene fikk Borgerstyrt personlig assistanse, og ett liv etter, mener Helga Brun. Med to funksjonshemmede barn fant hun og familien den ideelle løsningen. Men hun spilte et høyt spill.

TEKST Sonja Evang **FOTO** Christian Hatt og L-P Lorentz

«Som foreldre visste vi jo at det var best for barna våre å bo hjemme hos oss, der de kunne få den nærheten og kjærligheten som alle barn trenger.» HELGA BRUN

Flytt døtrene mine til en barnebolig, men da må dere først ha et barnevernsvedtak hvor det fastslås at vi er uskikket til å ta vare på våre egne barn.

Slik lød beskjeden fra Helga Brun, som sent på 90-tallet nektet å ta i bruk tradisjonelle løsninger som støttekontakter og avlastningshjem for Brita (nå 16) som mangler talespråk, er synshemmet og rullestolbruker, og Nora (nå 23) som har autisme.

– Jeg hadde skikkelig hjertebank. Jeg tok jo en sjanse. Ingen kunne garantere at kommunen ikke ville riste noe ut av ermet som kunne brukes mot oss. Selv om jeg visste innerst inne at de ikke kunne ta fra oss barna, tenkte jeg: Hva om? Men som foreldre visste vi jo at det var best for barna våre å bo hjemme hos oss, der de kunne få den nærheten og kjærligheten som alle barn trenger.

Overlates til ukjente. Siden 1998 har Helga Brun og familien hatt personlige assistenter i huset. I dag bor den yngste av jentene hos sin far og har samvær hos mor. Nora har flyttet inn i egen leilighet, og har BPA på heltid.

– For oss betydde det å få BPA at vi fikk mulighet til å styre livet vårt selv. En overgang til «himmelriket». Alternativet til personlig assistanse ville vært å sende Nora til et «avlastningshjem» annenhver uke, og ellers greie alt selv. Det prøvde vi da jentene var mindre, og ble totalt utslitt. Jeg husker folk ønsket meg god helg – og jeg tenkte at det er nå arbeidet begynner. Jeg visste at jeg ikke kunne puste ut før jeg gikk på jobb igjen på mandagen.

Brun oppfatter det som et overgrep å sende barn til fremmede steder hvor de er omgitt av et personale i turnus som ikke kjenner dem. De fleste foreldre ville nødig overlatt sine egne barn til totalt ukjente, så hvorfor skal barn som har mindre forutsetninger for å takle fremmede, bli utsatt for det?

Hardt mot hardt. Årsakene til at få benytter seg av Borgerstyrt personlig assistanse er mange, mener Brun.

– De fleste møter kommunale saksbehandlere som insisterer på tradisjonelle løsninger som støttekontakter og avlastningshjem, uten at de har satt seg inn i andre muligheter. Foreldrene får et tilbud, og takker de nei, får de vite at da kan de skylde seg selv. Dersom de argumenterer med at de ikke ønsker å sende bort barnet sitt, setter kommunen ofte hardt mot hardt, og får foreldrene til å føle at de i realiteten ikke har noe valg. Da er det lett å gå i fella.

Arbeidsleder og mor. Helga Brun jobber for at BPA skal bli en rettighet.

– Først og fremst handler det om å kunne styre livet sitt selv, ikke bli pådyttet pleie- og omsorgsregimet til kommunen. Med BPA ansetter vi de menneskene vi synes passer best til jobben, og de jobber til de tidene vi bestemmer. Barna er omgitt av mennesker som kjenner og forstår dem, og de har foreldrene like i nærheten. Slik burde alle barn med assistansebehov ha det. Forutsigbarhet og kommunikasjon er det viktigste for at barn skal utvikle seg og trives.

– Min oppgave er å sørge for at det assistentene foretar seg, er til det beste for jentene, sier Helga Brun.

«Først og fremst handler det om å kunne styre livet sitt selv, ikke bli pådyttet pleie- og omsorgsregimet til kommunen.»

HELGA BRUN

Bestemmer selv

Nora Hennum er nå blitt 23 år. Hun har tatt opp lån i banken, kjøpt egen leilighet og jobber i 20 prosents stilling.

Helga Brun og datteren Nora er blitt naboer.

– Vi bor i en seksmannsbolig – i hver vår leilighet, forteller Helga Brun. Nora har til sammen ti faste assistenter og fem tilkallingsassistenter.

– Det fungerer veldig bra. Hvis noen er syke, går jeg som arbeidsleder inn selv. Det er noe alle foreldre ville gjort i tilsvarende situasjon, sier Brun.

Hun har inntrykk av at mange tror at det er så slitsomt å administrere BPA.

– Sannheten er at det alltid overlates mye administrasjon til foreldre med funksjonshemmede barn, uansett hva slags ordning man har. Og det behøver ikke være vanskelig å få tak i stabile assistenter. Arbeidslederen må gjøre det til en interessant jobb.

SLIK GJØR DU:

- Borgerstyrt (Brukerstyrt) personlig assistanse, BPA, er hjemlet i Lov om sosiale tjenester § 4. 2 a. Kommunen er lovpålagt å ha ordningen, men fortsatt har man ingen rett til BPA i Norge.
- Man behøver ikke kunne lede sine egne assistenter. Andre kan være arbeidsleder for eller sammen med deg. Det betyr at også barn eller mennesker med intellektuelle funksjonsnedsettelser kan få BPA.
- BPA er ikke knyttet til boform, du kan ha ordningen uavhengig av hvor og hvordan du bor, og uavhengig av hva du trenger assistanse til.
- Har du behov for BPA, begynner du med å beskrive hele assistansebehovet ditt, punkt for punkt. Ikke glem fritid og reiser, kurs, kinobesøk og annen sosial aktivitet.
- Så søker du kommunen om det nødvendige antall timer assistanse, og presiserer at du ønsker behovet dekket i form av personlig assistanse. Be gjerne om et møte der du beskriver situasjonen, og leverer søknaden din. Husk å legge ved en legeerklæring, og be legen om å utforme denne med tanke på hva den skal brukes til.
- Får du avslag, anker du til fylkesmannen. Får du innvilget personlig assistanse, begynner et bedre liv! Det er som å kjøre bil, du må lære det først, men når du har lært det, kan du kjøre hvor du vil.
- Du kan bli abonnent i andelslaget ULOBA for å få støtte og veiledning i søkeprosessen. www.uloba.no

FORELDRE SOM IKKE TØR DØ

Når du har et barn du vet vil være avhengig av deg hele livet, da tør du ikke dø. Når du forgjeves har stanget hodet i velferdsstaten gang på gang, år etter år, da holder du deg i live. Du tør ikke stole på at noen overtar når du blir borte. Det er naturstridig at barn dør før foreldrene sine, men noen foreldre bærer i hemmelighet på et slikt ønske.

I Norge har vi omtrent 9000 utviklingshemmede, pluss en hel del andre funksjonshemmede som er avhengige av assistanse fra andre. Ofte betyr det innsats fra foreldre, familie og andre nærstående. Regjeringen anslår denne frivillige innsatsen til cirka 80 000 årsverk, og baserer seg på at tallet minst skal holdes konstant i årene framover. De innrømmer at uten denne innsatsen ville den offentlige omsorgen avdekke sin utilstrekkelighet (St.m. 25, 2005 – 2006, kap. 6).

Foreldre til funksjonshemmede barn strekker seg og forstrekker seg år etter år, og det er først når strikken er nær ved å briste, at det kommunale apparatet kommer på banen. Da er tilbudet opphold for barnet i en «barnebolig» eller «avlastningsbolig» på hel- eller deltid.

Rettsløse barn. Funksjonshemmede barn er de eneste barna som kan flyttes fra foreldrene sine uten at det foreligger noe vedtak fra barnevernet om omsorgsovertakelse. Slike vedtak brukes der barn tas fra foreldrene på grunn av omsorgssvikt, og det er sjelden tilfelle i de familiene vi her snakker om.

Det stilles ikke de samme kravene til «barneboligene» som til andre institusjoner for barn. Barnevernsinstitusjonene har krav til beliggenhet i forhold til skole/barnehage, fritidstilbud, offentlig kommunikasjon, og tilstrekkelig uteareal til lek. Slike krav stilles ikke til barneboliger. Forskriften som gjelder barneboliger, er den samme som for andre institusjoner innenfor pleie- og omsorgstjenestene, og er beregnet på eldre, ikke på barn og unges behov for utvikling, lek og utfoldelse.

Kommuner underslår informasjon. Mange av disse familiene er blitt fortalt av sin kommune at «barneboliger» og «avlastning» er det eneste de kan tilby. På direkte spørsmål driver mange kommuner desinformasjon ved å svare at barn og andre som ikke kan være arbeidsleder for assistentene sine selv, ikke kan ha Borgerstyrt personlig assistanse. ●

Mann, 47 år, rullestolbruker. Jeg var på institusjon fra jeg var seks til je g ble tolv, begrunnet med muligheten for skolegang. Jeg begynte i vanlig skole som tolvåring, det var en tøff overgang, både sosialt og faglig. Jeg har jobbet det meste av mitt voksne liv, og bor nå med min samboer i egen leilighet. Jeg har hatt BPA siden 2006. Tida på institusjon har jeg aldri snakket med noen om.

Kvinne, 47 år, rullestolbruker. Jeg var på spesialskole fra jeg var 15 til jeg var 19. Bor i dag i et lite hus sammen med min yngste datter. Jeg har hatt BPA siden 2004, og har vært i jobb siden 2006. Institusjonslivet har gitt meg en forståelse av hvorfor mange funksjonshemmede er underkuet. På en institusjon skal du ikke ha egne tanker og ideer om hvordan du vil leve livet. Du skal følge de rutinene som de ansatte har satt opp, og ellers være grei og snill, slik at de ansatte får det fint på jobb.

BORGERSTYRT PERSONLIG ASSISTANSE:

FRIHET OG ANSVAR

Personlig assistanse betyr frihet til å styre sitt eget liv. Det betyr å ta ansvar for seg selv, og det innebærer å beholde eller ta tilbake verdigheten. Vi venter fortsatt på rettighetsfesting av BPA.

I Norge venter vi fortsatt på en rettighetsfesting av personlig assistanse, noe de har både i Danmark og Sverige?

– Vi har ventet lenge, ja! Et forslag til rettighetsfesting fra departementet har vært ute på høring, og høringsrunden ble avsluttet høsten 2007. Vi vet ikke hva som skjer nå, men ryktene går. I ULOBA ønsker vi at Borgerstyrt personlig assistanse ikke skal ligge under sosialtjenesteloven, men at det skal være en rettighet forankret i en egen assistanselov med en statlig finansiering. Dermed ville ikke bruken av Borgerstyrt personlig assistanse begrenses av kommuneøkonomien.

Å ha et assistansebehov innebærer at en er avhengig av andre mennesker til praktiske og personlige gjøremål. Hvem skal yte denne assistansen? Mor og far? Kjæresten? Ektefelle eller samboer? Barna? Vennene? Naboen?

De færreste synes det er greit å være avhengig av mennesker man har et personlig forhold til. Det virker negativt på selvbildet og selvrespekten, og gjør noe med balansen i forholdet til andre mennesker.

Men hva med hjemmesykepleieren? Hjemmehjelperen? Støttekontakten?

– For noen kan dette være greie alternativer, for andre innebærer avhengighet av de kommunale rutinene en videreføring av uselvstendigheten, sier Vibeke Marøy Melstrøm, assisterende daglig leder i andelslaget ULOBA. Melstrøm var selv med på å danne andelslaget, og har ledet sin egen assistanseordning i 17 år.

– Frihet, uavhengighet og selvstendighet betyr at man bestemmer over sitt eget liv. Det innebærer å ha forutsigbarhet i livet sitt og å ha valgmuligheter, slår hun fast.

– Med Borgerstyrt personlig assistanse får jeg mulighet til å ta ansvar for meg selv, og det har jeg vel også plikt til når jeg er i stand til det, sier Melstrøm. – Jeg kan ikke bare legge fra meg ansvaret for mitt eget liv. Andre kan ta det ansvaret fra meg, men med personlig assistanse kan jeg ta det tilbake. Det gir frihet!

Noen synes dette med personlig assistanse høres vanskelig og arbeidskrevende ut. Det er kanskje ikke noe for alle?

– For å lykkes med personlig assistanse er det viktig med god lederopplæring. For å kunne være en god arbeidsleder for assistentene mine må jeg kunne noe om ledelse. Ingen er født til det, det må læres.

Mange hevder at personlige assistenter har en ensom jobb og en vanskelig arbeidsplass i et privat hjem?

– Jeg er jo sammen med dem. Da er de vel ikke ensomme? Om en personlig assistent trives i jobben, vises ved stabilitet og sykefravær. Om en assistent blir i jobben i mange år, og sjelden er borte pga. sykdom, ser jeg det som et bevis på trivsel. Jeg føler meg sikker på at undersøkelser ville vise at sykefraværet hos personlige assistenter er mye lavere enn hos ansatte i for eksempel hjemmetjenesten. Slike påstander kommer fra krefter som ønsker å gjøre personlig assistent-yrket til en helseprofesjon, fordi de ikke ser eller forstår at det er snakk om et serviceyrke. Når de ønsker å utvikle en form for assistentutdanning, bommer de. Det er bare jeg som kan lære opp mine assistenter i det jeg trenger assistanse til. Når jeg trenger helsetjenester, går også jeg til helsevesenet. ●

«Vi har ventet lenge på rettighetsfesting av BPA. Vi vet ikke hva som skjer nå.»

VIBEKE MARØY MELSTRØM

SVENSK BPA-SUKSESS

Rettighetsfesting av personlig assistanse er den viktigste reformen for økt selvstendighet for funksjonshemmede i Sverige. Det mener Ulrik Lindgren, politisk rådgiver i det svenske sosialdepartementet.

Vårt naboland fikk rettighetsfestet personlig assistanse i 1994.

– Sverige er blitt et bedre samfunn. Reformen har skapt bevissthet om funksjonshemmedes behov og rettigheter. Og så er funksjonshemmede blitt synligere. Ikke bare i samfunnsdebatten, men også i fysisk forstand! De har rett og slett kommet seg mer ut blant andre folk, og er ikke lenger bundet til hjemmet sitt eller en institusjon, sier Lindgren, som mener ordningen er verdt hver krone.

– Det ble mange søkere da loven kom, og det ble langt dyrere enn beregnet. Men selv om kostnadene øker, ser vi det som positivt at en så stor arbeidsoppgave blir lønnet. Det har vært en lettelse og lindring for mange familier. De fleste vil gi alt for sitt barn, men de blir også slitne. For mange funksjonshemmede betyr BPA også at de slipper å være avhengige av familiens godvilje, tid og ressurser.

Lindgren forteller at det har vært bred politisk enighet om å beholde og utvikle reformen. Han ønsker Norge velkommen etter.

– Mennesker har kommet seg ut av institusjon, bor for seg selv og kan tjene egne penger. Mer selvstendighet, frihet og makt i sitt eget liv; det tror jeg er noe alle ønsker seg.

Kvinne, 39 år, rullestolbruker. – Jeg var fast på «avlastning» én helg i måneden eller mer, og en uke om sommeren fra jeg var seks til jeg var tretten. Jeg hadde også noen korttidsopphold på cirka tre måneder fra jeg var ni til elleve. Jeg var på «avlastning» fordi foreldrene mine trengte «fri», eller ved sykdom i familien. Ingen vurderte alternativer, og søsknene mine fikk bli hjemme. Institusjonsopphold-ene gjorde at jeg ble hengende etter på skolen og fikk mye å ta igjen da jeg kom hjem.

Jeg bor nå i egen leilighet, har hatt BPA fra 2008, og har vært i jobb siden 2002. Institusjons- og avlastningsoppholdene gjorde at jeg følte meg som «feilvare», fikk dårlig selvbilde og så på meg selv som en «byrde» for omgivelsene. På grunn av krenkende straffereaksjoner på institusjonene lærte jeg at det var farlig å si fra og å protestere overfor fagfolk. Jeg har brukt lang tid på å bygge opp et sunnere selvbilde og lære at jeg har rett og krav på å bli møtt på en verdig og ordentlig måte av andre mennesker.

Mann, 43 år, rullestolbruker. – Jeg var i perioder på institusjon fra jeg var fem for å bli «bedre», og fordi min mor skulle ta utdanning. Husmorvikaren ville ikke ha ansvar for «en slik en», og andre muligheter var det ikke. Min mor hentet meg hjem da jeg var 12 på grunn av forholdene i institusjonen. Jeg gikk på skole utenfor institusjonen. Jeg bor nå sammen med min kone og mine barn, og er i fast jobb. Institusjonsplasseringen preger mitt forhold til egne følelser, jeg reagerer sjelden på ting og har vanskelig for å slippe folk tett på. Jeg fikk et avstandsforhold til min egen familie, noe som fortsatt er der. Jeg har i lange perioder av livet ikke orket eller turt å tenke på tiden jeg var i institusjon, og det har aldri vært snakket om det i familien.

Debatt

«At for eksempel Lions organiserer landsomfattende pengeinnsamlinger til tiltak for funksjonshemmede, bidrar til å stakkarsliggjøre oss.»

DISKRIMINERING – AKTUELLE MENINGER

VELDEDIGHET ER UNDERTRYKKING!

AV Kari Rysst Poulsen **ILLUSTRASJON**: Morten Mørland **FOTO**: Finn Ståle Felberg

«Veldedighet skaper et forhold mellom giver og mottaker der giveren oppfattes som den gode part, og vi funksjonshemmede som svake og hjelpetrengende personer uten ressurser. »

Veldedighet er aldri et godt virkemiddel for å ivareta funksjonshemmedes rettigheter! Når vi funksjonshemmede blir gjenstand for pengeinnsamling, gjør det noe med holdningene hos omgivelsene våre.

Vi lever i et land med mange sosiale velferdsordninger, der grunntanken er at alle innbyggere i landet er like mye verdt. Det er det offentliges plikt og oppgave å sørge for at også den funksjonshemmede del av befolkningen skal ha muligheter for et likeverdig liv med befolkningen for øvrig.

At frivillige organisasjoner, som for eksempel Lions, organiserer landsomfattende pengeinnsamlinger til tiltak for funksjonshemmede, bidrar til å stakkarsliggjøre oss. Det er med på å stigmatisere oss som gruppe og gjør oss avhengige av almisser fra «gode givere» som så kan sole seg i sin selvgodhet!

De gode og de svake. Veldedighet skaper et forhold mellom giver og mottaker der giveren oppfattes som den gode part, og vi funksjonshemmede som svake og hjelpetrengende personer uten ressurser. Kravene overfor myndighetene om rettferdige tiltak senkes, og funksjonshemmede blir overlatt til private løsninger og forgodtbefinnende. Almisser er noe man kan gi og ta.

I april hadde Lions Club en innsamlingsaksjon gående over hele landet: «Røde Fjær – aksjon 2009». De innsamlede midlene går via Blindeforbundet til det nye nasjonale Syns- og mestringssenteret på Hurdal. 50 millioner kroner er målsettingen. TV2 frontet «den gode sak» med stor kjendiskonsert og innsamlingsaksjon. Blindeforbundet ser trolig praktisk på en aksjon som kan finansiere et etterlengtet syns- og mestringssenter, og som i tillegg fremmer forbundets sak, men her går kanskje sjela med i dragsuget?

It was dead, but it won't lie down! Denne aksjonen fra Lions fører tankene tretti år tilbake, da funksjonshemmede demonstrerte mot en lignende Røde Fjær-aksjon. Hos mange, også blant funksjonshemmedes organisasjoner, var disse demonstrasjonene svært lite populære. Det var ubehagelig at noen fra målgruppa for innsamlingsaksjonen klart uttrykte at dette ville vi ikke ha. Ubehagelig også fordi den gode hensikt ble snudd til det motsatte med dette klare budskapet: «Nei til veldedighetsaksjoner! La det offentlige betale!»

Demonstrasjonene skapte diskusjon rundt veldedighetsspørsmålet, og førte til at det etter hvert, både innenfor og utenfor funksjonshemmedes organisasjoner, ble en større bevissthet rundt det offentliges ansvar, og hva det offentlige skal og bør finansiere.

For oss som ser på veldedighet som en offentlig ansvarsfraskrivelse, er det viktig å protestere mot denne måten å skaffe til veie og motta midler på. Får et slikt syn igjen fotfeste i samfunnet vårt, vil praksisen med veldedige aksjoner for å løse funksjonshemmedes livssituasjon leve videre med ny vind i seilene. Det må vi ikke la skje! ●

Debatten fortsetter på **magasinet-selvsagt.no**

ORGANISASJONSMANGFOLDET SVEKKER KAMPEN!

AV Kirsti Cath Dahle **ILLUSTRASJON** Morten Mørland

Arbeidet for funksjonshemmedes menneskerettigheter og mot diskriminering spriker i alle retninger. Organisasjonene våre er aldri enige om noe, og politikerne kan gni seg i hendene mens vi slåss, fordi vi er splittet.

I Norge har vi et utall organisasjoner knyttet til forskjellige diagnoser. Rundt regnet 110 mottar offentlig støtte. Det må være på tide å rydde opp, ta en grundig kikk på helheten, og ikke minst på hver enkelt organisasjon. Er vi tjent med at terrenget ser slik ut?

Kan vi finne andre måter å ivareta medlemmene i disse organisasjonene på? Andre kanaler for informasjon, andre fora for sosialt fellesskap og for den viktige likemannsstøtten, nye arenaer for læring? Alt dette som er viktig og som var begrunnelsen da vi søkte medlemskap i organisasjonen «vår».

Alle disse mer enn hundre organisasjonene kjemper om penger, oppmerksomhet, (helse-)tjenester, særrettigheter og -tiltak for sin lille diagnosegruppe. Dette betyr konkurranse og kamp om penger, oppmerksomhet og, ikke minst, sårt tiltrengt plass ved forhandlingsbordene.

Det aller mest kritiske ved dagens situasjon, hvis vi drister oss til å løfte blikket fra vår egen lille navle, handler likevel om noe langt viktigere og mer overordnet:

– Når mange mener noe på samme tid, blir det samlet sett støy. Og all den støyen fjerner fokus fra hva det handler om. Har vi råd til det? Det at vi har etablert oss i et utall små organisasjoner, kan ha ført til at politikere, myndigheter og alle de som står på utsiden, ser oss som et handlingslammet, mangehodet og kaklende troll.

De store slåss også. De store organisasjonene våre, paraplyene FFO og SAFO, slåss seg imellom. Det er vel i senere år bare i IPLOS-saken de har stått noenlunde samlet. De ser også noen ganger ut til å mene at fokus på egen organisasjon og dens betydning er langt viktigere enn det saken gjelder. Virkemiddelet blir viktigere enn målet.

FFO snakker fortsatt om «pasientorganisasjonene våre», mens NHF prøver å ri to hester, ved å forsøke å tilfredsstille kravene både fra landsforeningene og fra direktemedlemmene.
De skal både slåss for individuelle rettigheter og mot diskriminering, og lykkes dermed dårligere med begge deler.

Sterkere sammen. «Samhold gir styrke» var et gammelt slagord. Funksjonshemmede trenger vel strengt tatt bare én organisasjon. En som kjemper funksjonshemmedes sak. Den måtte gjerne ha utvalg eller avdelinger som ivaretok behovet for å snakke med noen med samme erfaring som en selv, og arbeidet for de individuelle rettighetene.

La oss ta selvransakelsen og diskusjonene, la oss følge med i tiden og skape noe moderne, livskraftig og samlende. Du kan starte arbeidet der ute i din egen organisasjon med én gang, vise at vi har lært av historien, være kreativ og modig.
Vi kan gjøre en forskjell, hvis vi vil!

Debatten fortsetter på **magasinet-selvsagt.no**

FREEDOM EXPRESS

Frihet til å reise på egne vilkår

Velg blant Norges mest fleksible busser!

Ny buss!
Stor buss - 10 rullestolplasser - 38 seter
Mellomstor buss - 7 rullestolplasser - 38 seter
Minibuss - 3 rullestolplasser - 15 seter

Mange setekombinasjoner, bordløsninger og innredningsmuligheter er mulig i våre busser.

Vår største buss har fullverdig toalett på 5 m² med integrert takheis. I tillegg kan vi tilby mange spennende og gjennomtenkte tekniske løsninger. Vi har høyt fokus på sikkerhet og har blant annet fluktmasker, hjertestarter, brannslokkeanlegg og bærestol. 2 eller 3 punkts sikkerhetsbelter samt brystbelter.

For bestilling og mer informasjon,
se vår nettside www.freedomexpress.no

Freedom Express as
PB 2474 Strømsø
3003 Drammen

post@freedomexpress.no
Tel: +47 911 400 66
Fax: +47 32 20 59 19

Velferdsstatens SKYGGESIDE

Det er vanskelig å forklare for andre funksjonshemmede at de er diskriminerte, for det innebærer å minne dem om noe de med all kraft forsøker å glemme. Det er vondt å åpne øynene for urettferdigheten. Plutselig blir man utsatt for smerten denne vissheten innebærer, sier Adolf Ratzka. →

Tekst Ann Kristin Krokan **Foto** Finn Ståle Felberg

Ratzka er kjent for å ha importert personlig assistanse til Europa fra USA. På 60-tallet fikk tyske Ratzka et stipend for å studere i USA. I stipendet inngikk penger til personlig assistanse for å kjøpe den assistansen han behøvde – det var ikke mange som hadde den muligheten. Hjemme i Tyskland kunne han ikke studere:

– Jeg bruker elektrisk rullestol, og på grunn av utilgjengeligheten og mitt behov for ventilator, ville ikke universitetet hjemme i Tyskland «ta ansvar for» meg, ettersom de mente at jeg var så åpenbart syk. Til USA dro jeg fordi de allerede den gang hadde et program på et universitet i California, som var tilgjengelig. Fra USA dro Ratzka videre til Sverige.

Du har sagt at du reiste til Sverige fordi du lot deg lure av reklamen om velferdsstaten. Mener du at velferdsstaten i Skandinavia har bidratt undertrykkende overfor funksjonshemmede?

– Jeg kom til Sverige for å samle materiale til min doktoravhandling. Men jeg var også interessert i å samle informasjon om det Sverige som på den tiden, på begynnelsen av 70-tallet, var veldig omtalt. Sverige hadde et godt rykte som den typiske velferdsstat, så jeg var veldig interessert og dro dit med store forventninger. Og mange av disse forventningene ble innfridd.

Det var interessant og fint å se at staten og kommunen hadde en så sterk rolle, og at det fantes skattemidler for så mange ting som jeg ikke hadde sett andre steder. Men samtidig oppdaget jeg at mine funksjonshemmede kolleger ofte manglet gnist. De savnet en slags stolthet. Når jeg rullet nedover fortauet og det kom en annen rullings imot meg, brukte jeg å titte folk i øynene og nikke. Men i Sverige fikk jeg ingen respons. De bare så ned i bakken.

Jeg merket også at det ikke var så mye opposisjon. Funksjonshemmede hadde ikke så mange planer for hva de skulle gjøre med livet sitt. Det var som om de allerede visste hvor de skulle være om ti år, om tjue. Mange studerte på universitet. De studerte fag etter fag som ikke ledet til noen konkret inntekt etterpå. Det var mer en sysselsetting. Akseptert sysselsetting i stedet for arbeid.

Ratzka ser mild og snill ut. Stemmen er rolig, og ordene flyter lett, uten følge av store fakter. Man kan la seg lure til å tro at mannen er en «lett match», helt til man legger merke til skarpheten i øynene. De forteller om en mann som er vant til å stå oppreist i motvind.

Hva tror du er årsaken til at land som Norge og Sverige måtte vente så lenge på en antidiskrimineringslov for funksjonshemmede, mens USA fikk verdens første i 1990?

– Velferdsstaten har som formål å ta hånd om folk. Den sier at vi, staten, kommunen, tar hånd om deg for å se til at du har et bra liv. Du skal bo her, her er det varmt og godt, her har du hjemmetjeneste, transporttjeneste hvis du vil forlate boligen, og du har mulighet til studier og opphold på dagsenter. Om du ikke får jobb, får du pensjon.

Men behovet for å kjenne seg delaktig, behovet for å ha samme rett som andre medborgere til å bestemme over sitt eget liv, ha samme valgmuligheter og samme kontroll over hverdagen som andre tar for gitt, det er ikke med. Velferdsstaten sier «Jeg har denne løsningen for deg og alle i din situasjon: «take it or leave it», «one size fits all». Omrent sånn. Og er man ikke fornøyd, er det uflaks. For det finnes ikke andre løsninger. Da har du ingenting.

Hvorfor er ikke funksjonshemmede i Skandinavia mer sinte, hvorfor finner vi oss i å være tilskuere til livet?

– Mye ligger i hvordan vi ser på oss selv, og mye handler om skam. Det er skamfullt å tilhøre en gruppe som blir utsatt for diskriminering.

I en ikke-velferdsstat ser funksjonshemmede på seg selv som medlemmer av en minoritet. Som mennesker som ikke har de samme rettighetene som andre. De snakker om borgerrettigheter. I velferdsstaten snakker man om individuelle rettigheter, og mener tilgang til ytelser og tjenester, ikke retten til lik status, lik behandling, ikke retten til samme forpliktelser som andre medborgere. Der ligger forskjellen.

En antidiskrimineringslov er nødvendig i et land som USA, men også i land som Sverige og Norge. Fordi det å bli tatt vare på ikke betyr at man har samme rettigheter som andre. Det tok meg ti år å komme på at «rights» – rettigheter – betyr noe helt annet i USA enn i Sverige. Man kjemper mindre i en velferdsstat, fordi vi har det bedre materielt sett. Det er det lille avgjørende som savnes, det å få bestemme selv, ha verdighet, fullt medborgerskap.

– Jeg har en funksjonshemmet venn fra Sør Afrika, som sier: – Adolf, dere svensker har solgt borgerrettighetene deres for tilpassede kjøkken. Han hadde sett mitt kjøkken, hvor man kan trykke på en knapp for å heve og senke kjøkkenbenken. – That's what you've sold your civil rights for, sier han.

Har innføringen av personlig assistanse i Sverige gjort noe med de holdningene du beskriver?

– Jeg tror nok at personlig assistanse har hatt betydning for hvordan man opplever seg selv og hvilke muligheter man har. Det har økt deltagelsen i samfunnet. Man ser mange flere funksjonshemmede ute i byen og i ulike aktiviteter, på tog, på fly. Men så kan det se ut som om kommunen og staten mener at vi må være fornøyde når vi har fått vår personlige assistanse, det får holde.

– Vi er etter hvert en del som har begynt å jobbe og skaffet seg familie etter å ha fått personlig assistanse. Det gjør noe med verdigheten. Og da er det ikke lenger behov for slike kamuflerte mini-institusjoner som bo- og serviceenheter, verken for barn eller voksne med assistansebehov. Et slikt sted, der andre har kontroll over hverdagen og livet du lever, er for meg en institusjon, uansett størrelse.

Hvorfor må vi fortsatt kjempe med kommunene for å få BPA, når de ser at det fungerer?

– Motstanden kommer til dels fra en tvil om hvorvidt vi «stakkars handikappede» kan være i stand til å klare den oppgaven det er å være arbeidsleder. Det er et stort steg som man ofte ikke tror at vi kan klare. Der ligger en stor mulighet for motstand.

Så ser de vel også på oss som utakknemlige. De har jo gjort sitt beste for å ta hånd om oss, og så er vi ikke fornøyde. Dessuten er det vel også bekymringen om hvem de nå skal ta vare på, om vi kan ta vare på oss selv. Vi setter jo faktisk spørsmålstegn ved hele deres yrkesrolle.

Tror du at makt og kontrollbehov også er stikkord her?

– Ja, det er helt menneskelig. Enhver institusjon, sosialkontor, hjemmetjeneste osv., vil først og fremst føle seg nødvendig.

Hva betyr personlig assistanse for deg personlig?

– Det heter ikke personlig assistanse fordi det handler om personlige ting som assistenten skal gjøre for meg, som for eksempel å hjelpe meg på toalettet. Sånn hjelp får man jo også på en institusjon. Det er definitivt ikke det vi mener med personlig assistanse.

Det heter personlig assistanse, med trykk på personlig, fordi jeg, Adolf, har muligheten til å bestemme hvem som skal utføre denne jobben, på mine vilkår. Det er jeg som kontrollerer situasjonen, og som har innflytelse over hvem som gjør hva, når og hvor, og hvordan assistentene læres opp. Det er denne kontrollen og valgfriheten personlig assistanse dreier seg om. ●

«Man kjemper mindre i en velferdsstat, fordi vi har det bedre materielt sett. Det er det lille avgjørende som savnes, det å få bestemme selv, ha verdighet, fullt medborgerskap.»

Selv i Øst er tilgjengeligheten god, spesielt for synshemmede.

I den 1000 år gamle bydelen er gatene slette som dansegolv.

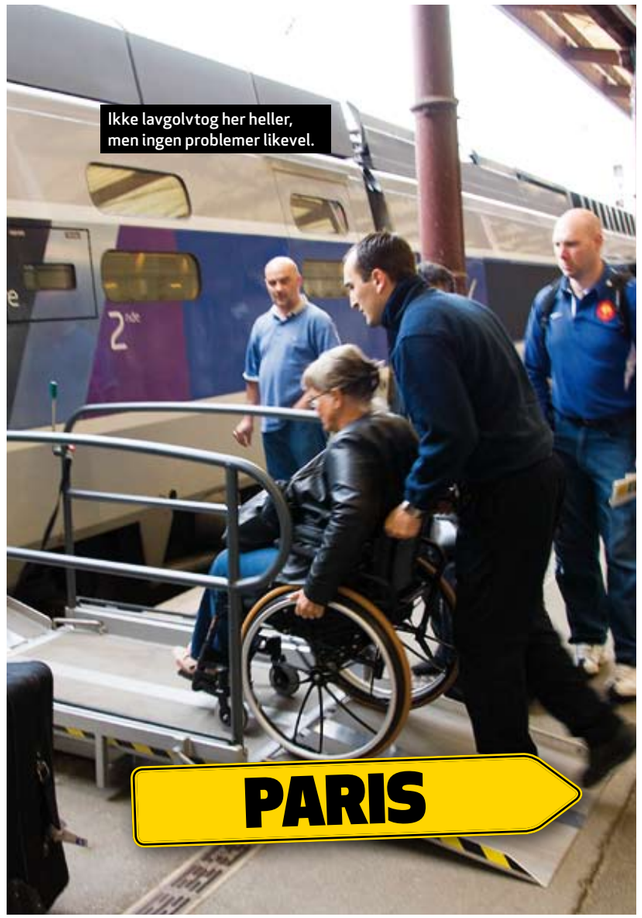

Ikke lavgolvtog her heller, men ingen problemer likevel.

Fast modiul på fotgjengeroverganger, og drosjene kan man trille rett inn i.

DE KAN NOE SOM IKKE VI KAN

Mens byer som London, Chicago, Barcelona, Kristiansand og Berlin er blant dem som arbeider målbevisst for å bli tilgjengelige for alle, sakker Norges hovedstad akterut.

Tekst Ingunn Solli og Terje Marøy **Foto** Finn Ståle Felberg og privat

Tilgjengelige storbyer har en ting til felles: de har funksjonshemmede i sentrale posisjoner.

Chicago vil være USAs mest tilgjengelige by, og følger opp i praksis. Karen Tamley leder ordførerens kontor for funksjonshemmede. Alle byggesaker skal innom hennes seksjon for godkjenning.

– Det er en traumatisk situasjon for arkitekt og byggherre. Hvis de ikke oppfyller våre krav, som vi håndhever meget strengt, får de ikke byggetillatelse, forteller hun.

Det velrenommerte arkitekthuset Snøhetta ville åpenbart fått problemer om vi hadde hatt et Karen Tamley-kontor for Oslo og omland. Lysaker stasjons krumme perrong hadde aldri blitt bygd. Tegningene for Bærums kulturhus hadde blitt forkastet. Oppussingen av Karls Johans gate hadde ikke blitt godkjent, og forretninger og kafeer langs gata hadde fått refs.

Dette vet nok Snøhetta, som konkurrerer om oppdrag i USA. Her hjemme kommer de likevel unna med det når de sier at «noen ganger må funksjonaliteten vike for estetikken», slik en av Snøhetta-arkitektene uttrykte seg i et intervju i Handikapnytt for noen år siden.

Rådet i Kristiansand. Vi trenger ikke dra over dammen for å finne byer som gjør det bedre enn Oslo. Kristiansand har i flere år vært ressurskommune for universell utforming. Som rullestolbruker kan du bevege deg gjennom hele byen, uten å støte på hindringer. Det er ledelinjer fra ferja til sentrum og til alle bussholdeplasser, og det er oppmerkede steder på holdeplassene der du kommer rett inn på bussen. Blant mye annet.

– Men vi har fortsatt en vei å gå, sier Astri Marianne Staalesen, som er leder for Rådet for funksjonshemmede i byen. Rådet har mye av æren for at Kristiansand har kommet så langt.

– Men vi har noen fabelaktige samarbeidspartnere i ingeniørene i Parkvesenet og i Plan- og bygningsetaten, sier hun.

Det hele begynte med at Rådet fikk med seg medlemmer i byutviklingskomiteen og en del lokalpolitikere på tur til Barcelona i 1994. – Det åpnet øynene på folk. De begynte å se menneskene og ikke problemene, verdiene og ikke kostnadene. Men det har kostet. Vi har vært til stede i alle fora, sagt ifra, tegnet og forklart. Nå begynner folk i sentrale posisjoner å forstå hva det dreier seg om, men vi må hele tiden passe på. Man vil alltid trenge en vaktbikkje, og vi vil aldri holde opp å gjø.

Rådgiver i rullestol. Også i London jobbes det målbevisst for å gjøre den eldgamle byen mer tilgjengelig. Ordføreren har fått seg en egen rådgiver som skal sørge for at funksjonshemmedes interesser blir ivaretatt. Etter bare fem år med David Morris som ordførerens rådgiver er endringene i verdensmetropolen merkbare. Blant mye annet er bussene blitt langt mer tilgjengelige.

– London er nå langt oppe på lista over tilgjengelige byer. Det er verken vanskelig eller dyrt å skape mer inkluderende løsninger. Men det krever politisk visjon, vilje og mot, sier Morris, som selv er rullestolbruker. Han fortsetter: – Hvis du ser deg rundt i verden, er det én ting som kjennetegner byer som har en aktiv strategi for økt tilgjengelighet, og det er at det sitter funksjonshemmede i sentrale posisjoner.

Morris mener designere og arkitekter i all hovedsak lager løsninger som passer for unge, sterke, friske, barnløse menn uten funksjonsnedsettelser av noe slag. Dermed er løsningene verken tilpasset eldre, kvinner, barn eller folk med barnevogn, høreapparat, rullestol eller tunge handleposer. Morris har dermed én klar beskjed til Oslos ordfører, Fabian Stang:

– Gjør du byen mer tilgjengelig for én gruppe, gjør du den mer tilgjengelig for alle! ●

Selvsagts redaktør Ann Kristin Krokan møter Oslos ordfører Fabian Stang til duell.

DUELLEN

SELVSAGT ★★★ VS ★★★ FABIAN STANG

Fabian Stang har brukt makt mot en NSB-konduktør som nektet en kvinne i rullestol adgang til toget. Vi har utfordret Oslos ordfører til duell om utilgjengeligheten i hovedstaden.

Tekst Ingunn Solli **Foto** Finn Ståle Felberg

For en del år siden hadde jeg besøk av en venninne som bruker rullestol. Jeg fulgte henne til toget på Nationaltheatret stasjon, og da toget kom, hadde de bare sånne løse skinner til å trille stolen om bord på. Så sier konduktøren: «Dere må ta neste, for vi er etter ruten». Jeg tente på alle plugger – dette var før jeg ble ordfører, da riktignok. Så gikk jeg bort til ham og klemte rundt'n. Og så sa jeg: «Det er mulig, det, at hun skal med et senere tog, men hun skal i alle fall med samme tog som deg. Du blir ikke med det toget før hun er om bord!» Da holdt jeg så hardt at han skjønte alvoret. Men det måtte til altså, før han tok henne om bord. Det var ganske skremmende, forteller ordføreren til Selvsagt.

Selvsagt: Vet du hvordan Oslo ligger an i forhold til andre storbyer i Europa når det gjelder tilgjengelighet?

Fabian Stang: Jeg vet at vi hadde ekstremt ambisiøse mål om å bli den mest tilgjengelige hovedstaden i verden. Det tror jeg vi renonserte på i 2005. Og så tror jeg vel at det fortsatt er mye som bør gjøres og skal gjøres. Men hvor vi ligger på skalaen, er jeg ikke sikker på.

Selvsagt: Jeg har reist mye rundt i Europa. Det er en pine å komme hjem til Oslo.

FS: Er det? Hva er verst?

Selvsagt: Som rullestolbruker er det å komme seg rundt i gatene et innmari stort problem. I andre byer har de laget en standardmodul for alle fotgjengeroverganger. Her hjemme er det litt ymse løsninger, og åpenbart mangel på kunnskap og systematikk. Andre byer i Europa har merking og kontrast i gatelegemet og lyd i trafikklysene for synshemmede, det er det lite av her i Oslo. Å finne toaletter for rullestolbrukere er nesten umulig. Og ikke minst er offentlig kommunikasjon et kjempeproblem.

FS: Har du følelsen av at det mangler vilje? Eller er det ubetenksomhet?

Selvsagt: Jeg har vært i dette gamet i over 40 år. Jeg trodde lenge på den gode viljes politikk. Om politikerne fikk mer kunnskap og penger, ville det bli bedre. Det tror jeg ikke lenger på. Politikerne sier rett ut at dette har de ikke penger til. Det er for eksempel bare satt av 34 millioner til universell utforming av kommunens eksisterende bygg. Er ikke det veldig lite?

FS: Man kan alltid diskutere om det er satt av nok penger.

Selvsagt: Det finnes kommuner som er kommet mye lenger enn Oslo med hensyn til tilgjengelighet. Er det ikke litt pinlig at Oslo ikke er best?

> **«Man kan alltid diskutere om det er satt av nok penger.»**
> FABIAN STANG

FS: Jo, vi vil gjerne være best på alle områder. Det må være vårt mål.

Selvsagt: Ordføreren i London har en rådgiver som selv er rullestolbruker, og som bistår ham i saker som angår funksjonshemmede. Kunne du tenke deg en slik ordning?

FS: Ja, jeg har i alle fall tenkt på å prøve å bevege meg rundt i byen, enten sammen med en rullestolbruker eller i rullestol selv, for å se konkret på utfordringene. Én ting er å lese papirer, noe annet er å erfare det selv.

Selvsagt: I andre store byer i Europa er tilgjengeligheten veldig bra, og i voldsom fremgang. Her skjer det ingenting, det går tvert om den gale veien.

FS: Det skjer jo noe, da. Jeg har satt i gang et arbeid for å se på utbyggingen av Holmenkollen. Der har jeg bedt byrådet om å gå lenger enn loven krever for å legge forholdene til rette for ulike brukergrupper.

Selvsagt: Det er fint og bra, men da lager du et utstillingsvindu. Og det er jo håpløst hvis det som er bak, ikke er bra!

FS: Nei, det er jeg helt uenig med deg i. Den type utstillingsvinduer er en inspirasjon, slik at vi får tankegangen langt fram i pannebrasken når vi planlegger andre typer anlegg. Jeg har stor tro på å synliggjøre hva som kan gjøres for en veldig billig penge hvis man har tenkt på det på forhånd.

Selvsagt: Før du ble ordfører, sa du at du ville fokusere på urettferdighet og diskriminering og gripe inn der innbyggerne i kommunen behandles på en uakseptabel måte. Hvordan kan du hjelpe oss?

FS: Jeg kan hjelpe til med å sette fokus på dette. Jeg kan ta det opp med byrådet i enhver sammenheng der jeg ser at noe kan gjøres bedre. Det er min rolle i dette.

Selvsagt: Men framkommeligheten er jo blitt verre enn for 15 år siden?

FS: Sier du det? Jeg trodde faktisk den var blitt bedre, men dette må jeg jo ta til meg og prøve å gjøre noe der jeg kan.

Selvsagt: Jeg har lyst til at du skal si til meg nå at du vil stå tydelig på vår side og målbære vår sak overalt hvor du kan. Det er så mange politikere som har lovet oss bedring, men det skjer ingenting.

FS: Da skal jeg være forsiktig med å si noe, og kanskje heller gjøre noe.

Selvsagt: Det hadde vært veldig fint, men det må koste penger, ikke bare vakre ord. Det er så mye som gjenstår, og det hadde vært bra om du kunne flagge saken og være med og dra lasset sammen med oss.

FS: Det lover jeg å gjøre. ●

Aksjon!

«De fleste synes det er pinlig å kjøre rundt med bevis på at de har parkert ulovlig.» K.H. SEEMANN

FACEBOOK SOM POLITISK ARENA

Etter en båtbrann der hørselshemmede Erling Jacobsen forgjeves forsøkte å sende SMS fra mobilen til ulike nødnumre, ble det opprettet en protestgruppe på Facebook. Det fikk Barne- og likestillingsdepartementet til å reagere.

Tekst Sonja Evang

En hørselshemmet mann reiser ut for å fiske om kvelden. Etter endt fiske ankrer han opp for kvelden og går i land for å sløye fisk. Etter å ha gjort seg ferdig, vender han tilbake til båten – som står i brann. Mannen kan ikke høre, og prøver derfor å sende SMS fra mobilen til nødnumrene. Det går ikke. Han forsøker å slå et nummer til en nødtolkformidler. Vedkommende forstår ikke problemet. Den hørselshemmede mannen sender SMS til flere kjente. Han har forsøkt å få hjelp i en halv time, og båten kan ikke lenger reddes.

I over ti år har Døveforbundet jobbet med å få til en nødmeldingstjeneste via SMS, uten at noe har skjedd. For å få svar på hvorfor, ble det opprettet en Facebook-gruppe og det ble sendt spørsmål på Facebook-veggen til Jens Stoltenberg. Da kom det svar fra Lotte Grepp Knutsen: «Jeg er politisk rådgiver i BLD, (Barne- og likestillingsdepartementet) og skal følge opp saken. Lover å svare, men må ha litt hjelp av fagavdelingen i departementet slik at det blir riktig!»

1412 - nødtelefon for hørselshemmede med tekstelefon. Noen dager senere kom denne meldingen:

«Vi skal etablere et felles og landsdekkende nødnett for helse, politi og brannvesen. Da skal det bli mulig å sende SMS og MMS til nødsentralene. Dette vil gjøre det lettere for personer med nedsatt hørsels- eller taleevne som i dag har vanskeligheter med å benytte de ordinære telefontjenester. En arbeidsgruppe legger frem en utredning med forslag til løsninger 1. juni 2009. Det er etablert en egen nødtelefon for hørselshemmede. De kan ringe nødnummeret 1412 som dekker både brann, politi og helsevesenet (hørende ringer 110, 112 og 113). Denne nødmeldingstjenesten er etablert av Telenor og driftes av Opplysningen. Tjenesten svarer på teksttelefonhenvendelser (ikke SMS) og krever at den som henvender seg har teksttelefon. Operatøren formidler beskjed videre til Politiet.»

Foto Yngve Kveine

Bruk Facebook!

Selvsagt! har snakket med Grepp Knutsen i BLD:

– Viser dette at sosiale nettverk som Facebook er blitt en ny arena for å ta opp politiske saker?

– Jeg bruker i hvert fall Facebook til å følge med på grupper som Barne- og likestillingsutvalget dekker, og da gjerne saker som er knyttet til diskriminering. På denne måten får vi en oversikt over hva som rører seg, hva som diskuteres, og ikke minst kan vi oppklare ting, sier Grepp Knutsen, som mener at Facebook er en fin måte å komme i kontakt med opinionsdannere på, samt bidra med informasjon.

– Det at man kan ha en direkte dialog, er også en stor fordel. Terskelen for å stille spørsmål er lavere enn om man måtte ta en telefon eller skrive brev. Å melde seg inn i en gruppe er mindre forpliktende enn å melde seg inn i en organisasjon. At det er blitt lettere å stille spørsmål og få svar, er bra, sier Grepp Knutsen.

LAG DINE EGNE KLISTREMERKER!

Den saken vi har fått flest tilbakemeldinger om fra Selvsagt nr. 1, er den om Karl Henrik Seemann som driver sin egen aksjon mot parkeringsplasstyver. Seemann har laget seg klistremerker med godt lim, som han klistrer på bilvinduet til folk som urettmessig parkerer på plasser reservert for funksjonshemmede.

Leserne har ringt og mailet redaksjonen med spørsmål om hvor man kan få tak i slike klistremerker, og pågangen på aksjonisten har dessuten vært stor.

Derfor legger vi ved klistremerker i Selvsagt nr 2. Vi vil (selvsagt!) ikke oppfordre noen til å klistre disse merkene på bilrutene til bilister som gir blaffen i at de parkerer ulovlig. Men vi legger nå merkene med i bladet likevel. Sånn for sikkerhets skyld.

Om du skulle gå tom for klistremerker, kan du henvende deg til redaksjonen for å få flere, eller du kan lage dine egne merker.

AKSJON!

Gir parkeringstyver oblat til besvær

NSB må oppgi navn

På www.magasinet-selvsagt.no finner du en pdf-fil med klistremerker som kan skrives ut på egne ark.

Finn klistremerker på **magasinet-selvsagt.no**

! Norske myndigheter kjøper ikke varer som er produsert av underbetalte barnearbeidere i utviklingsland. Men de kjøper varer og tjenester som norske utviklingshemmede får ned mot 12 kroner timen for å produsere – i bedrifter der norske kommuner er majoritetseiere! →

«Dette er jo ei litt tung gruppe, så når man først har fått parkert dem på VTA, puster man gjerne litt lettet ut.»

SITAT FRA NAV-ANSATT I FAFO-RAPPORTEN «DE HAR JO UANSETT UFØREPENSJON»

KOMMUNAL AVLAT PÅ LUSELØNN

I Norge har drøyt 7000 mennesker en jobb der den tariffestede minstelønna er tolv kroner og femti øre timen. De har små muligheter til å komme ut i vanlig jobb. De fleste er utviklingshemmet.

Tekst Ingunn Solli og Ann Kristin Krokan **Foto** Finn Ståle Felberg

VTA-bedriftene (Varig Tilrettelagt Arbeid), er et arbeidsmarkedstiltak for folk som er uønsket på det ordinære arbeidsmarkedet. En hensikt med tiltaket er at de ansatte skal få utvikle sine ressurser og få hjelp til å komme inn i vanlige jobber. I praksis skjer det nesten aldri.

– Ordningen med VTA-bedrifter representerer en gruppetenkning som ligger snublende nær diskriminering, slår Jens Petter Gitlesen fast. Han er selv far til ei utviklingshemmet jente, og har engasjert seg sterkt i saken. – Den utbredte bruken av VTA bunner i stereotype oppfatninger om utviklingshemmede. Det er liksom opplest og vedtatt at de ikke kan jobbe på en vanlig arbeidsplass, og man forsøker som regel ikke å finne alternativer til en VTA-plass. Og er du først plassert der, blir du der, sier han.

– I gamle dager ble mennesker fra «galehusene» og «åndssvakeinstitusjonene» utplassert på landet som gratis arbeidskraft i jordbruket, i bytte for kost og losji. Dette kjennes som en etterlevning fra den tida. At «trygghet og trivsel» skal være det viktigste for denne gruppen arbeidstakere, og at lønn er uviktig, er fordomsfullt. Vi snakker om ansatte som har et langt lavere sykefravær enn i det ordinære arbeidsmarkedet!

Ekskluderes fra samfunnsgoder. En fersk rapport fra Fafo slår fast at det er flere alvorlige svakheter ved VTA-ordningen. Det at så få kommer ut i ordinært arbeid når man først har fått en VTA-plass, betyr svakere integrering og en usynliggjøring av mennesker med utviklingshemning. Rapporten forteller dessuten at NAV gjør lite for disse arbeidstakerne.

En konsekvens er at de i liten grad får tilgang til de godene som følger med en ordinær jobb og arbeidsinntekt, som for eksempel muligheten til å ta opp lån og kjøpe seg en egen bolig.

Underbetalt arbeidskraft. – Samfunnet flyter over av ugjorte oppgaver. Selv om du fungerer på et svakt nivå, kan det utmerket godt hende at du kan tørke av bord og smøre mat i en kantine, eller være hjelpemann på lastebil, sier Gitlesen,

VARIG TILRETTELAGT ARBEID (VTA)

- **Varig tilrettelagt arbeid** er et statlig arbeidsmarkedstiltak for personer med varig uførepensjon, som ikke får innpass i det ordinære arbeidslivet.
- **Det finnes** om lag 230 VTA-bedrifter. De sysselsetter cirka 7000 personer. Om lag 39 prosent av disse er utviklingshemmet, mens 14 prosent har en psykiatrisk diagnose.
- **Det skal jevnlig** vurderes om det kan være aktuelt med overføring til andre arbeidsmarkedstiltak, utdanning eller ordinært arbeid. I praksis skjer dette svært sjelden.
- Kommunene er majoritetseiere i bedriftene. Det kan ikke tas ut utbytte.
- **Stat og kommune** finansierer 55 prosent av driften, resten må bedriften tjene selv. Bedriftene omsetter for om lag 750 millioner kroner i året.
- **Bedriftene** produserer blant annet skilt, postkasser, elektronikk- og husflidsprodukter. Mange driver pakking og utkjøring av frukt til skoler og arbeidsplasser.
- **Bedriftene** er ikke pliktige til å betale lønn, men i praksis gjør alle det.
- **Tariffavtalen** gir de ansatte en minstelønn på kr. 12,50 per time. Gjennomsnittslønna er kr. 19,70 per time.

som kaller ordningen for kommunal avlat.

– Kommunen har liksom gjort jobben sin når de oppretter et kommunalt aksjeselskap som VTA-bedrift. Da har de betalt seg ut av hele problemet og kan toe sine hender. De som jobber i disse bedriftene, vises jo dessuten ikke engang på statistikken over arbeidssøkende til det ordinære arbeidsmarkedet!

Etterspurte tjenester. VTA-bedriftene tilbyr varer og tjenester på det åpne markedet, men har også en viktig samfunnsøkonomisk funksjon gjennom å være leverandører til andre virksomheter.

– Virksomhetene som kjøper tjenester fra VTA-bedriftene, har åpenbart oppgaver som de trenger å få utført. Store kunder, for eksempel Posten og kommunene, kunne ansatt mangfoldige titalls mennesker fra VTA-bedriftene til å utføre disse oppgavene. Dermed hadde de ansatte fått en mulighet til å komme inn i vanlig arbeid, påpeker Gitlesen. Han ønsker likevel ikke å avskaffe VTA-bedriftene. – For noen vil arbeid i en VTA-bedrift være veldig bra om de fikk en skikkelig lønn, men vi må vekk fra gruppetenkingen som sier at dette er det eneste alternativet. Vi vil ikke usynliggjøres og stues vekk!

Gjør fullgodt arbeid. Både arbeidsgiverorganisasjonen til VTA-bedriftene og bedriftene selv er enig i at lønna ikke står i forhold til innsatsen fra de ansatte.

– Tilskuddet fra staten og kommunene har ikke økt i takt med lønns- og samfunnsutviklinga, sier Tore Jensen, daglig leder i VTA-bedriften Åspro. Arbeidslederne har sterke organisasjoner, og følger derfor ordinær lønnsøkning.

– De spiser dermed mer og mer av kaka, og det blir mindre igjen til bonus for de yrkeshemmede, sier Jensen.

Ved Åspro jobber det 32 såkalt yrkeshemmede. Jensen forteller at sykefraværet i VTA-bedriftene er mye lavere enn i det ordinære arbeidslivet, og han er klar på at utviklingshemmede er god arbeidskraft.

– Gi meg 32 sånne, så kunne vi produsert tre ganger så mye!, sier han.

Meningsfylt hverdag ... Arbeidssamvirkenes Landsforening (ASVL) er arbeidsgiverorganisasjonen for VTA-bedriftene. Dag Sandvik, direktør i ASVL, er enig i at minstelønna er lav.

– Bonuslønna må sees i sammenheng med at de ansatte har trygd, og at det er kostbart å drive godt tilrettelagte arbeidsplasser. Men for mange er lønna underordnet. Det er viktigere å ha en meningsfylt hverdag, og Fafo-rapporten viser klart at trivselen er svært høy i VTA-bedriftene, sier Sandvik.

VTA fungerer ikke som døråpner. Til tross for stor arbeidsinnsats og lavt sykefravær får altså svært få utviklingshemmede innpass i ordinære bedrifter.

I 2006 kom det en endring i VTA-forskriftene som medførte at man kan ansettes i ordinær virksomhet med forskjellige støtteordninger, i stedet for å jobbe i VTA-bedrift. I praksis skjer det nesten aldri, og det er NAV ikke fornøyd med.

– Vi trodde faktisk at den nye ordningen ville ta litt av, ikke minst trodde vi at mange ungdommer ville ønske å jobbe utenfor vernet bedrift, sier seniorrådgiver Jan Greger Olsen i NAV. Han understreker at målsettingen med VTA er å utvikle ressurser hos deltakerne. – Man skal ikke bare sysselsette folk, det skal være et løft i det. Det skal være en viss gjennomstrømming i tiltaket, sier Olsen. ●

«Det er liksom opplest og vedtatt at de ikke kan jobbe på en vanlig arbeidsplass»

JENS PETTER GITLESEN

UTBYTTING KAMUFLERT SOM VELFERDSTILTAK

Ansatte i VTA-bedrifter er dekket av Arbeidsmiljøloven, altså er det snakk om arbeid. Men de ansatte får ikke lønn etter innsats. Hanne-Birgitte Haugsrud, som jobber i en slik bedrift, står opp klokka halv fem hver morgen for å ta bussen til jobben. Etter to buss-skift rekker hun akkurat jobben klokka sju. Etter åtte timers jobb, minus en halv times lunsjpause, tar hun den samme turen hjem. Lønna til denne kvinnen er 22,25 kroner timen. Lønna omtales som «bonus» og «motivasjon». (Fontene nr. 1 – 09)

Nedsatt arbeidsevne kan kompenseres

Om arbeidsevnen til en arbeidstaker i en ordinær bedrift reduseres, blir «restarbeidsevnen» beregnet, og den tapte arbeidsevnen blir kompensert med en gradert uføretrygd. Dette gjelder enten man må redusere antall timer man jobber, eller man må redusere farten på arbeidet. Det trenger ikke være vanskeligere enn det.

Der trivsel er viktigere enn lønn

Bergens finansbyråd mener de fleste som jobber i vekstbedriftene, har det best der de er.

Bergen kommune er en av de store kundene til VTA-bedriftene i regionen. Finansbyråd Christine B. Meyer fra Høyre har vært hos alle VTA-bedriftene i Bergen kommune, og er fornøyd med det hun ser.

– Jeg ser trygghet og trivsel og ledere som brenner for sine arbeidstakere. De gjør en viktig jobb for samfunnet og for Bergen kommune.

Mange med VTA-plass utfører fullgodt arbeid. Synes du de får den lønnen de fortjener?

– Jeg skulle gjerne sett at de tjente noe mer, men for noen betyr ikke pengene så mye.

Er det aktuelt for Bergen kommune å ansette noen av dem som i dag er i VTA-bedrifter?

– Jeg er åpen for at vi i kommunen kunne ansatt noen. Kantinedrift er et eksempel. Uføretrygden kunne gå som lønn gjennom bedriften. Når det er sagt, så tror jeg VTA fungerer godt for denne gruppen arbeidstakere. Jeg tror de har behov for en trygg ramme rundt seg. Bergen kommune bruker VTA-bedrifter til mange arbeidsoppgaver – og ønsker å bruke dem til flere. Finansbyråden har tatt initiativ til at Bergen kommune i enda større grad skal benytte seg av tjenestene de VTA-ansatte leverer. Byrådet har også vedtatt at innkjøp av gaver til ulike formål som hovedregel skal skje gjennom arbeidsmarkedstiltaksbedrifter.

Tekst Åshild Mathisen Foto MARIT HOMMEDAL

SCRIPTORIET
grafisk formgiving
Fra idé til ferdig trykksak!
Grafisk design og produksjon med fokus på et delikat og lesevennlig design.
Vi legger stor vekt på god typografi og systematisk struktur.
Telefon: 66 80 75 46/97 03 58 97
post@scriptoriet.no/www.scriptoriet.no
Totalleverandør av trykksaker
og nettbaserte løsninger
Vi fokuserer på tilgjengelige nettsider som skal:
• ha et tiltalende og brukervennlig design
• være logiske og godt strukturerte
• være lesbare for flest mulig
• tilby tilpasninger ved ulike behov
• oppnå høy score etter WCAG 2.0 retningslinjene
Kontakt oss gjerne for en prat om dine behov.
Telefon: 66 80 50 89/98 67 69 44
elin@meridianmedia.no/www.meridianmedia.no
Meridian Media

office
Din totalleverandør til ditt kontor!
OFFICE CENTER AS
Tlf: 33 30 85 30
Faks: 33 31 47 87
post@officecenter.no
www.officecenter.no

VIL DU HA SENERE UTGAVER AV MAGASINET SELVSAGT! GRATIS TILSENDT?
Gå inn på www.magasinet-selvsagt.no eller send SMS: Nr 3 + ditt navn og adresse til 99 12 59 59
Her kan du også bestille flere eksemplarer av nr. 1 eller nr. 2.

Funkis Bil
Utleie av spesialtilpassede biler
www.funkisbil.no 928 67 296

→ STIGMATISERING

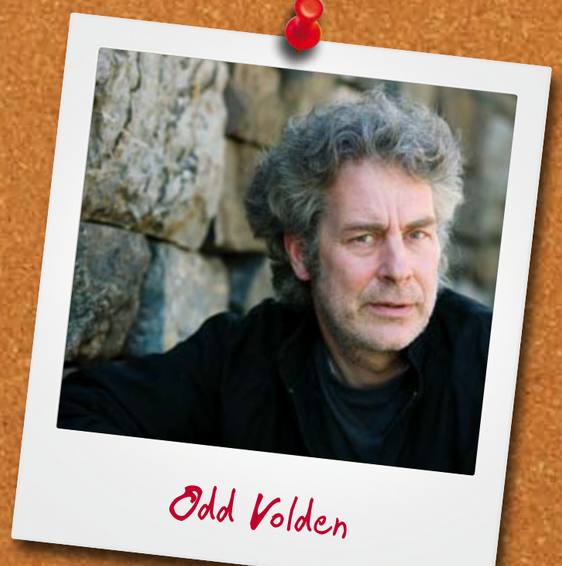

Odd Volden

Odd Volden : o-volden@frisurf.no

Landstyremedlem Mental Helse 2001-2006
Medlem av Kontrollkommisjonen for psykiatriske sykehus i Vest-Agder 2003-
Tilknyttet fagmiljøet i psykisk helsearbeid ved UiA 2004-2008
Skribent og foredragsholder

TRIST OG FORBANNET

Uttrykk som «tikkende bomber» og «psykiatrien gjør ikke jobben sin» preger overskriftene når drap begås av mennesker som har vært i psykiatrisk behandling. Nå må det skapes rom for nyanserte debatter, mener Odd Volden. →

Tekst Sonja Evang Foto Finn Ståle Felberg

Dagbladet ONSDAG 25. MARS 2009 — NYHET 9

TRIPPELDRAPET I TROMSØ

- LIVSFARLIG: Situasjonen er alvorlig og uverdig. Psykiatriske pasienter må få hjelp. Det får de ikke i dag, sier Arne Johannessen, leder av Politiets Fellesforbund. Foto: Hans Arne Vedlog

– FULLT AV «TIKKENDE BOMBER»

Norge har mange kriminelle psykiske pasienter som ikke får hjelp. De er for syke til å sitte i fengsel og for friske til å bli innlagt.

Tekst: Gunnar Hellgren ghellgren@dagbladet.no

– Truls Fyhns beskrivelse i Dagbladet i går av de 30 til 40 «tikkende bombene» som gikk fem i Tromsø by, er dessverre ikke et fenomen som er spesielt for Tromsø. Dette er virkeligheten over hele landet, sier Arne Johannessen, leder av Politiets Fellesforbund.

Johannessen våger ikke å anslå hvor mange kriminelle psykiatriske pasienter som er for syke til å sitte i fengsel, og som er for friske til å bli behandlet ved en psykiatrisk institusjon som gir rundt 1 Norge.

– Jeg tør ikke å gjette, det eneste som er sikkert er at det er mange. Veldig mange, sier Johannessen.

Derfoss Johannessen har rett i at politimester Truls Fyhns virkelighetsbeskrivelse av situasjonen i Tromsø er representativ for hele Norge, er det grunn til å anta at det kan være flere enn 2000 kriminelle psykiatriske pasienter som ikke får hjelp i Norge.

– Situasjonen er dramatisk. Vi har verken kapasitet eller kunnskap til å håndtere disse personene, sier Arne Johannessen.

– Uverdig

– Tillitsmeddlemmene vi i Politiets Fellesforbund får fra ulike medlemmer viser at antall sikre som dreier seg om psykiatriske utfordringer, øker i Norge.

Han vitner om at dersom et menneske blokkerer et bett, er det ingen ledige sykehussenger som gjøre det mulig å sette en psykotisk person for en evig.

Politiet har i dag ingen andre valg enn å ilegge en voldsomme psykotisk person som er voldsomme sjøen med psykiatri.

Hva gjøre dere da?

– Enten blir vedkommende løslatt og slugtørt ut i samfunnet igjen. Hvis det er så ille at vi ikke vågen å løslate, har vi ikke noe valg: Da blir den syke plassert på et glasscelle, sier Arne Johannessen.

– Er det forsvarlig?

– Det er helt uholdbart og uverdig. Sårbargjørig skal psykisk syke ha hjelp. Dette kan ikke samfunnet leve med.

– Kan samfunnet gjøre seg mot tragedier som trippeldrapet i Tromsø?

– Nei, det er umulig. Vi må ha en realistisk tilnærming til problemet. Fullstik inneri både behovsnivet og politiet er ensige i at det er umulig å endrastre antall tragedier.

– Hva bør dere i Politiets Fellesforbund gjøre for å hjelpe psykisk syke?

– For flere år siden spilte vi inn fire bilde Justisdepartementet og helsemyndighetene et konkret forslag. Vi ba om at helsevesnet automatisk varslet politet, om folk som ble psykisk syke. Slik at vi kunne tinderrake om de hadde våpen. Alle bande skæmne at mennesker med en alvorlig psykisk diagnose ikke bør ha våpen, sier Johannessen.

Taushetsplikt

Selv om det er flere år siden Politiets pelleforbund kom med forslaget, har de fortsatt ikke fått svar på henvendelsen.

– Sikkerhet er politiets ansvar. Men når mennesket er psykisk syke må vi helsevesnet samarbeide med politiet. Helsevesnet må ikke skjule seg bak taushetsplikt, sier Arne Johannessen til Dagbladet.

«Bare i Tromsø by har vi 30 til 40 kriminelle personer som er for syke til å sitte i fengsel»

Dagbladet i går

VG Nyhet Dagsavisen TIRSDAG 7. APRIL 2009

Agenda PSYKIATRIEN

Det går en rekke tikkende bomber ute i vårt samfunn. De aller fleste av dem vet vi hvem er.

Bjarne Håkon Hansen har ikke gitt psykiatrien det verktøy de trenger.

SYK GJERNINGSMANN: 23. mars ble Norge

HELSEMINISTER ÅSMUND HÅKON HANSEN har

Dustimot har jeg ønsa å ha fulgt en ønkkje av te-

• Mange av handlingene begås av personer som er i et psykotisk øyeblikk. Hvorvidt de er psykotiske fø dag til dagen kan variere ut fra bruk av medikamenter og på hvilken tidspunkt

• Mange av handlingene begås av personer som er to sendtiere, og som ikke nødvendigvis er psykotiske, og som ikke nødvendigvis er psykotiske.

• Mange av handlingene begås av personer som ikke er noe nærmere vanlig eng og som ikke er psykotiske. Vi mener bø

Politimester Truls

og kalles disse for tilfeldige bombar. Vi mener

– Jeg vil ikke presentere noe konkretisering

eller kontaktbemøtelling. Den kommer sikkert om

Norge. Jø – i alle fall lenge nok mener utenrigs

vil antrøvere kin skjøvne til en ny situasjo

Odd Volden

FAKTA

Drap og overfall begått av psykisk syke

De siste årene er det begått flere drap og overfall der gjerningsperssonen har vært psykisk syk:

22. mars 2009: Ragna Elida Christiansen (46), Anette Anvett Hansen (35) og Ole-Roger Olsen (44) blir drept i en leilighet i Tromsø. En psykisk utstabil mann er siktet for drapene.

16. desember 2008: En 43 år gammel norsk-samisk mann drepte Anu-Mari Sodis (32) med en kniv utenfor bostedet sitt. Mannen var flere ganger de siste årene innlagt på psykiatrisk institusjonen.

28. oktober 2008: En mann angriper fem tilfeldige personer med kniv i Ringsaka i Oslo sentrum. Den tidlige fredag var psykiatrisk behandling tidligere en ble skudd i hallen mens han skudd.

25. oktober 2007: En 21 år gammel mann som tidligere hadde vært til psykiatrisk behandling drepte mor i Oslo.

29. mars 2006: En 38 år gammel asylsøker fra Algerie dreper sin kjæ Sram Sahadraf (58) på legekontoret i Oslo. Mannen ble dømt til tvungent psykisk helsevern.

25. november 2006: En voldsom sch-bølge fra Brannsymfund dreper un bror og skader sin tidligere kæmfoster. kun fil dager er tar at hun selv skrav hog sø f ra et psykiatrisk sykehus.

14 NYHET TORSDAG 26. MARS 2009 Dagbladet

KNIVFUNN: Politiets Åstedsgranskere har funnet en kniv som kan være VÅpenet som ble brukt under trippeldrapet i Tomasjordveien i Tromsø. Foto: Bjørn Langsem

Politiet mener å ha funnet DRAPSVÅPENET

Tromsø-politiet kan ha funnet drapsvåpenet. Det er beslaglagt en kniv fra åstedet som er forenlig med skadene på de tre dødsofrene.

TRIPPELDRAPET I TROMSØ

Tekst: Bengt Nielsen Sissel Wessel Hansen

TROMSØ (Nordlys/Dagbladet): Alle ofrene er pådørt flere stikk- skadeg i overkroppen. Skadene antas å væra pådørt med kniv. Det viser den foreløpige obduksjonsrapporten av de tre drapsofrene. Den endelige rapporten vil foreg vare ikke om 6uan uker, opplyser politiadvokat Elin Nesgård Strand.

Drapsutredningslaget antas å vare satste på natta eller om morgenen onsdag.

Beslaglagt kniv

Utover dette vil ikke politiet kommentere omfanget av skadene – eller opplysninger for øvrig.

– Politet har beslaglagt en kniv på åstedet som er forenlig med skadene på ofrene, opplyser politiadvokaten.

– Hvilken type kniv er det snakk om?

– Det vil vi ikke si noe om fordi vi har arbeset sikrede, sa Strand til Nordlys vetter i går kveld.

Det vitnes forslagsvis hvorvidt sikrede er i arrest og erhvert av politiet.

– Kanskje kan det skje i dag eller i morgen, sier åstedsgranskerens avsnavsadvokat Bjørn M. Litvæn Halvorsen til Nordlys.

I går skjøv Dagbladet at ekspatriæn som blir kaprdrøpt skal ha vitnet om at deres brødsøst var psykisk syk. Detta sekretfæy advokaten.

– Jeg har hørt at det er over sikke opplysninger, men jeg går ikke god for dem, sier hun.

I dag vil det bli foretatt flere vitneavhør som kaymer seg til observasjoner av sikrede i tida rundt drapene, melder politet.

– Det er ikke noe som er vi har arbeset sikrede, sa Strand til Nordlys vetter i går kveld.

Det vitnes forslagsvis hvorvidt sikrede er i arrest og erhvert av politet.

– Kanskje kan det skje i dag eller i morgen, sier åstedsgranskerens avsnavsadvokat Bjørn M. Litvæn Halvorsen til Nordlys.

I går skjøv Dagbladet at ekspatriæn som blir kaprdrøpt skal ha vitnet om at deres brødsøst var psykisk syk. Detta sekretfæy advokaten.

– Jeg har hørt at det er over sikke opplysninger, men jeg går ikke god for dem, sier hun.

I dag vil det bli foretatt flere vitneavhør som kaymer seg til observasjoner av sikrede i tida rundt drapene, melder politet.

FØLG SAKEN

Trippeldrapet

- Tre personer blir søndag ettermiddag funnet drepti i en villa Tomasjordvegen i Tromsødalen.
- Politet identifiserte mandag drapsofrene: Ekspatriæt Linda Anett Hansen (35) og Ole-Roger Olsen (44) og hans mor Ragna Elida Christensen (63).
- En 38 år gammel mann fra Rjatsfjord i Finnmark er sikret.
- Mannen har en psykiatrisk forholstrue. Han blir mandag tvuerført til en psykiatrisk behandlingsinstitusjon.
- 38-åringen har samtykkes i ikke utøvr varetekt.

– Oslo krever flere behandlingsplasser

Oslo-byråd Sylvi Listhaug krever at det blir etablert flere behandlingsplasser i Oslo for de alvorlig psykisk syke. Hun mener dagens tilbud er utforsvarlig.

PSYKISK HELSEVERN

Tekst: Siril K. Hansen skh@dagbladet.no

Sylvi Listhaug, byråd for velferd og sosiale tjenester i Oslo, magner sinsjø på at Oslo har farnest behandlingsplasser for alvorlig psykisk syke i forhold til landsgjennsitt, sinn Dagbladet skrev i går.

– I Oslo har det manneskr som tidvis skulle vært på lukkede institusjoner. Jeg reguleser er og til å møte psykisk sinksiske mennesker på gata. Dette er fråk som snakker med seg selv, banler eller oppfører seg truende, sier Listhaug.

– Han omtaler dette som mennesker som sinksiske, kaotiske og sette dette i sammenhæng med trikkeskjeset som skjedde i Oslo for fem år siden.

– Vi vet at en del disse psykiske lidelsen fendt de har opplevd trømmatiske frøhold i sin liv. Nå Norge tre inst mnage av dis. se, må de få den hjelpen de trenger av brøyn til seg selv og alle ans andre, sier Listhaug.

Hovudsaken fungerte som en magnet på folk med samansette problemer som vil Listhaug i mengden. ifølge Listhaug.

Han peker på at høkparten av landets rasmmiSbrgarm bor i Oslo. Nordlys har vitet i kontrakt med tiøna bekrøme av det sikrede. De forteller at han i lang tid følte at han kjæmpet en hårjelen kamp for å ff hjelp i Bårjlund.

– Han omtalt sjøleforø ved det sikkede, vitt en bekhjut av den sikkede.

– Vilte til India

Sikrede skal i lang tid vart oppbæsig i den utvidskamerte bæstedgenen og uelsbjelpsbaka The Salvation Army i Tromsø. Det er ensige til bø. da fra å lære seg mødtinnjøm og fra å forbjøne seg i jugd.

38-åringen skal vied flere anbidinger fra snakket sikrasende mot å oppfæse seg ifølge mot andre. fardi dittig karma vil så tilbake på en sele.

14 14 MANDAG 19. MARS 2007 VG

-USTABIL før drapet

Av ANNE STINE SÆTHER og ANN KRISTIN K. HANSSEN

39-åringen fra Sri Lanka som har innrømmet å ha kvalt kona (32), skal ha vært psykisk ustabil i tiden før drapet.

Innrømmer å ha kvalt kona

Det får VG opplyst av bilder nær ektepartet. Det ble gift i 2004 mitt- paret alle sine fire barn i tannamien på Sri Lanka. I går forklarte 39-åringen i politiavhør at han lørdag kvalte sin kone i leiligheten på Ras i Oslo. Mannen oppsøkte politistasjonen i Romerike umiddelbart etterpå og fortalte om drapet.

Etter det VG har opplyst, har ektepartet leid leilighetsett på Ras av et vennn. De tre skal ha bodd sammen i periodet.

Boligfellesskapet skal ha fungert fint og hyggelig, og innehaveren av leilighetsen var glad for å ha noen å gele sig med, ifølge Ås.

Men mannen har fortalt venner at den sikkede 39-åringen har slitt psykisk i det siste.

Vennene tror ikke på en konflikt mellom ektepartet, selv politiet og mannens forsvarer opplyssie i går.

– Lang konflikt

– Det er en alvorlig familiekonflikt som liggor bak, men det skal – slik saken står nå – ikke ha direkte tilknytning til tømmelsen. Jeg vil foreløpig ikke gå nærmere inn på denne konflikten, sier advokat Ola Lande til VG.

Han opplyser at konflikten mellom ektefellene har vart lenge, men «det skal ha startet etter at de kom til Norge».

Dverkhen forsvarerren, politiet eller utspørderen i borretslaget kjente i går til om det periodevis bodde tre personer sammen i leilighetsen.

39-åringen og kona skal ha vært gift i 15 år, hun ble kvalt i et rydde det det sin en datamaskin.

Asylsøkere

Den sikkede ektemannen blir i dag fremstilt for varetektsfengsling. Han vil «gina bli» dørtesk av en politiforø sinn Ingunn Sæbøstad (58) i en leilighet.

– Han er sliten, og det virker ikke som om han har tatt inn over seg det som har skjedd, sier Lande.

Helge forsvarerren minnet om sikkede alle sine fire barn, foreldrene og ønskenen i tiden nærmeste 2 dø. Mannen er ikke til at 39-åringen har fått profesjonell hjelp til å bøndtere traumene fra katastrofen etter at han kom til Norge.

– De har hatt en del kontakt med sosialkontoret i form av økonomisk hjelp. Dette har ikke vært noen problemsfæmiliger, sier Lande.

Det srilankske ektepparet søkte asyl i mai 2005 hos Politiets utlændingsenhet. De er innvilget arbeidstillatelse med fØrkningstatus, men har foreløpig ikke vært i jobb.

E-post: ann.kristin.hanssen@vg.no stine@vg.no

KVALT TIL DØDE: Liket av den drepte kvinnen ble tøndag ettermiddag fraktet ut fra en boligblokk på Røa. Kvinnen ble funnet død etter at en mann meldte seg for politet og forklart at han hadde drept sin kone. Foto: SCANPIX

Funnet i grøft – døde på sykehuset

Mannen (43) som ble funnet nødlidende i en grøft i Lørenskog i Søgn og Fjordane i går tidlig, døde senere på sykehuset.

Politet etterforsker dødsfallet som misstænkelig.

– Mannen blir funnet ved Steinkjeg i fjellet søndag morgen, og døde senere på sykehuset, opplyser Marianne Aarseth, lensmann i Lærdal, til VG.

Mannen hadde sittligvis på kvelden vært på Postkontoret Pub og Café noen hundre meter unna. Politet er nå svært ingensvart i å avklare personer som da var sammen med mannen.

Moderne romanserie fra sykehusmiljø

Suksessen fortsetter – bok to i salg nå.

Bli abonnent og få første bok GRATIS!

Ordretelefon: 815 66 540
E-post: bestilling@schibstedforlagene.no
www.schibstedforlagene.no

BOLIGMESSEN EIENDOM I UTLANDET

Norges desidert største messe for deg som drømmer om en bolig i utlandet. Over 50 utstillere som utiger boliger i over 17 land: Spania, Frankrike, Thailand, Tyrkia, Hellas, Kypros, Kroatia, Brasil, Bulgaria, USA (Florida), Kroatia, Sør-Afrika, Portugal, Karibien, Tunisia, Dubai, Romania, Ungarn.

www.fairmedia.info

Gratis seminar om ulike land og skattemessige konsekvenser i Norge ved kjøp av bolig i utlandet.

Sal 1
11.00 Thailand
12.00 Spania
13.00 Skatt i Norge
14.00 Spania
15.00 Skatt i Norge

Sal 2
11.30 Kypros
12.30 Investering i Østeuropa
13.30 Brasil
14.30 Thailand

Mat og vin fra ulike land serveres.
La drømmen bli sann – besøk messen!

Youngstorget
Youngt gate 11
Gratis adgang.

Oslo Havgressenter
FRA KL 11 TIL KL 18.00

Lørdag og søndag
24.- 25 mars
kl 10.30 - 17.00

> **«Betegnelsen «psykiatrisk pasient» er i dag like upresis, utdatert og ubrukelig som betegnelsene «negere» og «kjerringer».**

Den 24. mars 2009 skriver Odd Volden, tidligere landstyremedlem i Mental Helse, følgende innlegg under tittelen «Trist og forbannet» på bloggen sin:

«Det er en trist dag, selv om vårsola skinner. Et nytt drap (trippeldrapet i Tromsø) er begått av et menneske som har vært i psykiatrisk behandling. Det er mest trist for dem som er borte, selvfølgelig. Det er trist for de etterlatte. Det er trist for gjerningsmannen, for folket og alle oss som er aktører på feltet, fordi vi nok en gang blir minnet om hvor dårlige samtaler vi fører om disse problemene i periodene mellom hvert drap. Men det er også grunn til å bli forbannet. For det er rutinemessig at hver gang noe slik skjer, så får de samme aktørene slippe til med de samme frasene noen dager, og så er alt glemt til neste gang noe svikter.»

Negere og kjerringer. Volden mener at det først og fremst er folks identitet som blir rammet når mennesker som har eller har hatt psykiatriske diagnoser, betegnes som «tikkende bomber».

– Da jeg ble syk, hadde jeg studert psykologi. Vi hadde alle lest Jens Bjørneboe, og det var på et vis «kult» å ha en identitet som «spesiell» og «følsom». I dag er det derimot et ekstremt fokus på det friske og det «normale». Mennesker med psykiske lidelser som ikke greier å skaffe seg en identitet med positivt fortegn, som i kunsten, blir hardt rammet av kategoriseringene.

– Man oppfordres til ikke å stigmatisere dem som er eller har vært pasienter i psykisk helsevern. Likevel bruker mediene nå igjen betegnelsen «psykiatriske pasienter» om alle som har vært i nærheten av en psykiatrisk diagnose. Det sier noe om begrepsapparatet når en ungjente som har vært utsatt for overgrep, og et mannfolk som begår overgrep, havner i samme sekken. Betegnelsen «psykiatrisk pasient» er i dag like upresis, utdatert og ubrukelig som betegnelsene «neger» og «kjerring».

«Vi vil ikke ha slike her» – Noe av det første jeg la merke til da jeg flyttet til Kristiansand i 2000, var en underskriftskampanje mot byggingen av en tilrettelagt bolig for ungdom. Liknende naboprotester har det vært nesten årlig i forskjellige deler av byen, og i resten av landet også. Slikt skal Diskrimineringsloven beskytte oss mot.

Også i arbeidslivet kommer mennesker med psykiatriske diagnoser til kort.

– Nå er det blitt slik at én av fire ansatte blir personlighetstestet i forbindelse med ansettelser. Hva om man da har en personlighetsforstyrrelse? Dette er en utsilingsmetode som jeg håper at Diskrimineringsloven kan gjøre noe med. Jeg skjønner at det kan være nyttig med en slik test om man skal bli pilot eller kirurg, men i de fleste jobber bør dette være unødvendig. Man trenger vel fortsatt ikke personlighetstest for å bli statsminister?

Volden er medlem av Kontrollkommisjonen for psykiatriske sykehus i Vest-Agder.

– Vi har sett at på langtidsavdelinger har pasientene verken lenestoler, leselamper eller TV på rommene. Da vi tok opp dette, ble vi møtt med at «det skal da ikke være hybler, heller!».

Mangfold eller enfold? Volden mener det er blitt en slags mani at man skal være absolutt sunn, frisk og positiv.

– TV-programmer som «Grosvold» og Fredrik Skavlans «Først og sist» har vært triste bidrag til vår tids «strukturelle fascisme», der etnisk rensing er erstattet av sosial rensing. Til disse talkshowene inviteres bare verbale, positive, likegyldige mennesker som aksepterer at form er viktigere enn innhold. Og når den offentlige debatten styres av seertall, er det vanskelig å komme på offensiven i forhold til uløste helsemessige og sosiale problemer. Samfunnet er i ferd med å sile ut oss med en mørkere grunntone.

– Halvparten av alle i samfunnet vårt går på en smell før eller siden. I den ene enden har vi tverrpolitisk enighet om at vi skal ha et åpent og inkluderende samfunn. I den andre enden støtes 20-30 % av befolkningen ut av et brutalisert arbeidsliv og av et stadig trangere offentlig rom. Hvordan kan man tilrettelegge for mennesker med personlighetsforstyrrelser og andre psykiske lidelser i arbeidslivet når alle idealene peker i retning av konkurranse, stabilitet, konformitet og disiplin? Mange av oss er jo nettopp blitt syke på grunn av slike idealer.

VG · NSB glemte konduktøren: Toget måtte snu · Lesernes pris til Jo Nesbø · Glassbiter funnet i brød

DRAPET I ARENDAL

„Hvis ikke jeg slutter å drikke, ender jeg opp som drapsmann

ARENDAL (VG) Den drapssiktede 25-åringen innrømmet overfor bestevennen at han slet med store alkoholproblemer.

Drapssiktet 25-åring til bestevennen

Sluttet å ta medisin

> **«En av de store misforståelsene er at mennesker med psykiske lidelser bare kan behandles med piller og prat.»**

Medisinering eller inkludering. Volden håper at den nye Diskrimineringsloven kan bli en ressurs for mennesker med psykiatriske diagnoser.

– Jeg håper og tror at vi blant annet kan ha nytte av loven når det kommer til dette med fleksibel arbeidstid, hjemmekontor, etc. Mange i vår gruppe er langt på vei i stand til å levere de samme arbeidstimene som andre i løpet av et år, men på grunn av varierende dagsform, kommunikasjonsproblemer eller andre forhold må man kanskje legge opp arbeidstiden og arbeidsrytmen litt annerledes.

– Det er få tilbud om tilrettelegging og rehabilitering, En av de store misforståelsene er at mennesker med psykiske lidelser bare kan behandles med piller og prat.

Bruk loven. Diskrimineringsloven kan brukes både når det er snakk om direkte og indirekte diskriminering, samt trakassering.

– Jeg var tilknyttet fagmiljøet i psykisk helsearbeid ved Universitetet i Agder fra 2004 til 2008 som universitetslektor, i et forsøk på å komme tilbake til arbeidslivet. Til tross for at jeg både har relevant akademisk og erfaringsbasert kompetanse, valgte ledelsen å ikke lyse ut stillingen. Dermed var jeg avskåret fra å søke og eventuelt få en fast stilling. Mange av kollegene mine var forundret over denne avgjørelsen. Slike saker vil nå kunne prøves opp mot Diskrimineringsloven. Det blir i hvert fall viktig nå at Mental Helse og andre interesseorganisasjoner setter seg inn i loven og begynner å bruke den, ellers kommer vi ikke videre. ●

HVIL I FRED

Hvorfor ble Nasjonalt dokumentasjonssenter for mennesker med nedsatt funksjonsevne nedlagt etter bare drøyt tre års drift? Dokumenterte de for godt? Hvem ønsket at doksenteret skulle dø?

Tekst Siri A. Larsen **Foto** Scanpix

Dokumentasjonssenteret som skulle dokumentere funksjonshemmedes levekår, ble offisielt åpnet våren 2006 og nedlagt allerede fra 1. januar 2009. Begrunnelsen var at det skulle innlemmes i Likestillings- og diskrimineringsombudet, LDO. Lederen av doksenterets styre gikk på dagen da beslutningen ble presentert, og bare to av de ansatte ble senere med over til LDO. Det er vanskelig å forstå beslutningen om å legge ned etter så kort tid.

Staten fraskriver seg ansvar. Med LDO og den nye Diskrimineringsloven har funksjonshemmede nå et «nedenfra-og-opp»- tiltak, der den enkelte selv kan klage på opplevd diskriminering. Ansvaret for å tydeliggjøre diskrimineringen er dermed lagt på funksjonshemmede selv. Muligheten til forandring blir avhengig av den enkelte funksjonshemmede og interesseorganisasjonenes vilje og evne til å kjempe fram forandringer.

Doksenteret så diskrimineringen av funksjonshemmede fra et fugleperspektiv.

«Doksenteret så diskrimineringen av funksjonshemmede fra et fugleperspektiv. De kunne både avdekke og påpeke diskriminerende forhold og tiltak – ikke minst fra det offentliges side.»

De kunne både avdekke og påpeke diskriminerende forhold og tiltak – ikke minst fra det offentliges side. Dermed ble ansvaret både for diskrimineringen og for å få til forandring, lagt dit det hører hjemme. Når det kunne dokumenteres at staten diskriminerer, ble det tydelig at staten også må gjøre noe for å endre situasjonen. Når det på det ene området etter det andre ble dokumentert at funksjonshemmedes svake stilling skyldes aktiv offentlig diskriminering, ble det vanskeligere å avfeie kravene om endring med at det ville koste for mye.

Kan LDO ivareta dette perspektivet?

Regjeringen kjøpte seg tid. Utredningen «Fra bruker til borger» hadde i 2001 dokumentert diskrimineringen av funksjonshemmede på alle samfunnsområder og slått fast at det ville koste mye penger å bedre situasjonen. Stortingsmeldingen «Nedbygging av funksjonshemmende barrierer» (2002–2003) fulgte dette opp ved å konkludere med at det var behov for et dokumentasjonssenter som kunne kartlegge situasjonen ytterligere. Kjell Magne Bondeviks andre regjering (2001–2005) kjøpte seg dermed tid ved å be om mer dokumentasjon. →

«Det hadde vært interessant å se det saksfremlegget, spesielt med tanke på prosessen forut for beslutningen.»

BRITTA NILSSON

Offentlig sløsing. – Selvfølgelig burde dokumentasjonssenteret vært videreført, sier Britta Nilsson, tidligere direktør for doksenteret. Hun synes det er uforståelig at staten brukte ressurser på å ansette folk og bygge opp senteret for så å skrinlegge det, når man var kommet så godt i gang.

– Avgjørelsen om å legge dokumentasjonssenteret inn under LDO, ble tatt av Regjeringen høsten 2007. Barne- og likestillingsdepartementet fremmet saken, sier Nilsson og legger til:

– Det hadde vært interessant å se det saksfremlegget, spesielt med tanke på prosessen forut for beslutningen.

Funksjonen skulle videreføres. Nilsson hevder at Barne- og likestillingsdepartementet bedyret at doksenterets hele funksjon skulle videreføres.

– Hvis doksenterets mandat skal ivaretas i LDO, skal de i tillegg til å håndheve Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven, dokumentere samfunnsutviklingen for funksjonshemmede over tid, forklarer hun.

– LDO vil da også måtte beskrive effekten av ulike virkemidler: lover, insentiver, direktiver og holdningstiltak. For å få dette til trengs det engasjement, pågangsmot og økonomiske midler, mener Britta Nilsson og føler seg sikker på at LDO i alle fall har nok av det første.

Departementet er unnvikende. Ekspedisjonssjef Arni Hole var involvert i innlemmingsprosessen. Hun er leder av Samlivs- og likestillingsavdelingen i Barne- og likestillingsdepartementet.

– Det er et eksplisitt krav at alt LDO gjør, skal bygge på dokumentasjon og fakta, derfor må kunnskap og dokumentasjon være tilgjengelig for ombudet, forklarer hun og henviser til Ombudsloven av 2005.

På spørsmål om LDO kan dokumentere og formidle funksjonshemmedes situasjon godt nok nå, blir Hole unnvikende:

– Ombudet leverer statistiske rapporter flere ganger årlig. Spør heller likestillings- og diskrimineringsombud Beate Gangås helt konkret, avslutter Hole.

Ombudet trenger dokumentasjon. Beate Gangås, likestillings- og diskrimineringsombud i LDO, sier hun hadde ønsket at all kompetanse fra dokumentasjonssenteret ble med over til LDO.

– Ut fra mandatet vårt skal ikke LDO drive forskning, men være en pådriver for at forskning blir igangsatt dersom den mangler, opplyser hun. – Vårt ansvar er å sammenstille forskning og bruke det i vårt pådriverarbeid.

– *Frykter du at enkeltsaker nå vektlegges på bekostning av store linjer og strukturer?*

– Enkeltsaker kan belyse diskriminerende strukturer – begge deler er viktig, sier Gangås, som forteller at LDO nå styrkes der kompetanse mangler. LDOs årlige rapport, Saldo, vil i år ha et særskilt fokus på funksjonshemmede.

Forsatt behov for dokumentasjon. – Det er forsatt like stort behov for god dokumentasjon om samfunnsutviklingen og levekårene for funksjonshemmede, mener Toril Bergerud Buene, avdelingsdirektør i Deltasenteret, statens kompetansesenter for deltakelse og tilgjengelighet.

Lars Grue, forsker ved NOVA, Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring, har skrevet flere bøker om funksjonshemmedes situasjon i Norge. – Hvis det skulle vise seg at LDO ikke har mulighet til å ivareta og styrke forskningen overfor funksjonshemmede, er det dypt beklagelig, mener han, og oppfordrer departementet og direktoratet til å bevilge midler til Forskningsrådet. – De må på en eller annen måte bidra til at forskning og annen kunnskapsinnhenting omkring funksjonshemmede opprettholdes og helst styrkes, sier Grue. ●

DOKUMENTASJONSSENTERET

- åpnet våren 2006
- ble lagt ned 1. januar 2009
- skulle samle og systematisere data
- skulle følge og dokumentere samfunnsutviklingen for funksjonshemmede over tid
- skulle samarbeide med relevante forsknings- og fagmiljøer, og med funksjonshemmedes organisasjoner
- skulle forvalte økonomiske forskningsmidler og gi oppdrag til forskningsmiljøer

Videokonferanse – en god møtekultur

Vi lever i en tid med store utfordringer – da er det ekstra viktig å finne effektive arbeidsmetoder. Videoteknologi er nettopp det. Fremtiden er den typiske videokonferansen, der møter kan avholdes mellom to eller flere møterom – spredt på ulike geografiske steder.

Vi har alt innen audiovisuelle produkter. For mer informasjon, kontakt oss på 3226 0120 eller fpdrammen@fotophono.no / www.fotophono.no

2009 TANDBERG AUDIO VISUAL SPECIALIST Premier Partner

FotoPhono AS

STOP

DISKRIMINERINGEN

VI TILBYR KURS I DEN NYE DISKRIMINERINGS- OG TILGJENGELIGHETS LOVEN:
Hva innebærer loven for de som har rettigheter og plikter etter loven?
Hvordan kan enkeltpersoner og organisasjoner bruke loven?
Hva er lovens styrke og svakheter?
Hvor god er loven i forhold til andre lands lover?
Hvordan kan vi påvirke for å gjøre loven sterkere?

STOPP DISKRIMINERINGEN
svarer på alt som har med diskriminering av funksjonshemmede å gjøre

Kontakt oss for avtale om innledninger, seminar- eller kursopplegg
Mobil: 99 58 28 25
Epost: berit@stopdisk.no

Du finner oss på **www.stopdisk.no**

Hjelp oss å dokumentere diskriminering! Bruk vår spalte Diskriminert?

Borgerrettsstiftelsen
STOPP DISKRIMINERINGEN
Org. nr. 985 208 786
Kampengt. 16, 0654 Oslo
Tlf.: 99 58 28 25

KIM FRIELE:

HVA VI ER, ER RESULTAT AV HVA VI TENKER

Foto Tina Ståle Felberg

Gjennom å kategorisere og plassere mer og mindre funksjonshemmede, mer og mindre tålelige og trengende, og mer og mindre «normale» i hver sine båser, fremheves en spesifikk annerledeshet som alle i en bås har felles. Sånn fratas mennesker sin helhetsverdi. Avlukkene fører til at man ikke «ser» at annerledesheten bare er en del av, ikke vedkommendes eneste egenskap. Men det avgjørende er ikke om en er rullestolbruker eller svaksynt, lever i sølibat eller i partnerskap – det avgjørende er holdninger, hva vi innerst inne tenker. Hva vi er, er resultatet av hva vi tenker.

For meg personlig er det vanskeligste å fortrenge smerten ved hva vi kan kalle dypdiskriminering. Dypdiskriminering varierer fra det innsmigrende og overbærende tonefallet til det nedlatende og arrogante. Det faller ikke den andre inn at en overbærende eller sentimental måte å snakke til meg på, er en kommunikasjonsform som avslører en følelsesmessig dypere form for diskriminering. Dypdiskriminering er noe man ikke resonnerer bort, i motsetning til diskriminering. Man er seg rett og slett ikke seg bevisst de signaler man sender ut, og føler derfor ingen trang til å be om unnskyldning.

Dypdiskriminering handler om dobbelt-budskap. Ordene høres korrekte og fordomsfrie ut, men sender ut signaler fra et høyst ubearbeidet indre, signaler som forteller en ganske annen historie. Men også «riktige» ord kan true menneskers identitet og verdighet. Fører «riktige» ord til at den andre føler seg underlegen, kan konsekvensen bli selvforakt – i verste fall aggresjon.

Integrering betyr «del av». Foreløpig er det dessverre altfor mange medmennesker som ikke er «del av» – de er her bare. På denne bakgrunn er det både umoralsk og freidig å kreve at diskriminerte vær så god har å vise forståelse og tålmodighet med dem som ydmyker, hetser, isolerer eller neglisjerer folk, uansett begrunnelse.
Hva vi er, er resultatet av hva vi tenker. Også det demokratiske

«Det er både umoralsk og freidig å kreve at diskriminerte vær så god har å vise forståelse og tålmodighet med dem som ydmyker.»

Norge snakker med minst to tunger når det gjelder undertrykkelse og forskjellsbehandling. På den ene siden forsikrer man at funksjonshemmede, gamle, stoffmisbrukere og asylsøkere – for bare å nevne noen – har samme menneskeverd som rene, lytefrie mennesker uten funksjonsnedsettelser. På den andre siden gis det stadig nye beskjeder om hvor nødvendig det er alltid å diskriminere noen! I den norske økonomien, kulturen eller Guds navn. Når ikke lover og regler omfatter alle – uten begrensninger, har heller ikke samfunnet akseptert at menneskerettigheter dypest sett handler om ulikhetenes likeverd. I ånd og materie handler menneskerettigheter om rettferdighet. ●

Med ULOBAs BPA* kan jeg leve livet slik jeg vil

Da jeg mistet synet for sju år siden, var det kommunale tilbudet hjemmehjelp to timer i uka, og ferdig med det. Men som et aktivt menneske og mor til to gutter hadde jeg behov for noe mer. Da jeg fikk ULOBAS BPA, endret livet mitt seg dramatisk. Nå kan jeg leve livet slik jeg gjorde før, uten å «bruke opp» venner og familie. Jeg står rett og slett mye friere til å gjøre det jeg vil, når jeg vil.
Mette Havnaas

* ULOBA er et landsdekkende andelslag som eies og drives av funksjonshemmede på nonprofit-basis. ULOBA har som hensikt å gi borgere med assistansebehov mulighet til livsutfoldelse gjennom Borgerstyrt personlig assistanse (BPA).

ULOBA
www.uloba.no

Postabonnement

Returadresse:
Bryt Lenkene
Postboks 2474 Strømsø
3003 Drammen

B

NORGE P.P.

DISTRIBUERT AV POSTEN NORGE

VIL DU HA SENERE UTGAVER AV MAGASINET SELVSAGT! GRATIS TILSENDT?

Gå inn på www.magasinet-selvsagt.no eller send SMS: Nr 3 + ditt navn og adresse til 99 12 59 59

Her kan du også bestille flere eksemplarer av nr. 1 eller nr. 2.

Hvorfor får du dette bladet?

Magasinet Selvsagt! sendes til en rekke politikere, beslutningstakere, biblioteker og andre offentlige instanser. I tillegg har vi fått anledning til å sende ut denne utgaven av magasinet til medlemmer og/eller tillitsvalgte i følgende organisasjoner: ULOBA, FFO og flere av deres medlemsorganisasjoner, Norsk Forbund for Utviklingshemmede, Ryggmargsbrokk- og hydrocephalusforeningen, Foreningen for Muskelsyke, Ryggforeningen i Norge, Hørselshemmedes Landsforbund, Norges Døveforbund og Norsk Forbund for Svaksynte. Magasinet Selvsagt! har ikke tilgang til eller innsyn i medlemslistene til noen av disse organisasjonene. De har kun sagt seg villig til å dele informasjon om magasinet med sine medlemmer.